



**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANA SANAT DALI
MÜZİKTE YORUMCULUK PROGRAMI**

**KLASİK TÜRK MÜZİĞİ SES İCRACILIĞINDA FONİATRİ VE
ŞAN EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İzzet TEKELİ

Danışman
Prof. Olga HASANOVA

SAMSUN
2021

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANA SANAT DALI
MÜZİKTE YORUMCULUK PROGRAMI**



**KLASİK TÜRK MÜZİĞİ SES İCRACILIĞINDA FONİATRİ VE
ŞAN EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İzzet TEKELİ

Danışman
Prof. Olga HASANOVA

SAMSUN
2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Dönem Projesi tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza

... / ... / 2021

İzzet TEKELİ

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

**TEZ BAŞLIĞI: KLASİK TÜRK MÜZİĞİ SES İCRACILIĞINDA FONİATRİ
VE ŞAN EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 8 Kasım 2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 28

Tek kaynak oranı : % 5 çıkmıştır.

İmza

... / ... / 20...

Prof. Olga HASANOVA

ÖZET

KLASİK TÜRK MÜZİĞİ SES İCRACILIĞINDA FONİATRİ VE ŞAN EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

İzzet TEKELİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Müzik Ana Sanat Dalı

Müzikte Yorumculuk Programı

Yüksek Lisans Aralık/2021

Danışman: Prof. Olga HASANOVA

Klasik Türk Müziği ses icracılığında Foniatri ve Şan Eğitiminin gerekliliğinin Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarının görüşleri doğrultusunda araştırılması amaçlanan bu çalışma tarama modelinde yapılmıştır.

Çalışmanın evrenini Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışan “Cumhurbaşkanlığı, Samsun, Ankara, İzmir, Bursa, Mersin, Elazığ, Diyarbakır” Devlet Klasik Türk Müziği Koroları ses sanatçıları oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verileri; araştırmanın örneklemini teşkil eden ve Random (Rastlantısal) yöntemle seçilen “Cumhurbaşkanlığı, Samsun, Ankara, İzmir, Elazığ, Diyarbakır” Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarına uygulanan anket yöntemiyle elde edilmiştir. Betimlemeli istatistiki yöntem tercih edilmiş, frekans ve yüzde olarak verilerin analizinden elde edilen bulgular ilgili yayın ve araştırmalarla yorumlanmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre; Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının çoğunluğunun sesini korumayı bildiğinin fakat sesin korunması konusunda herhangi bir eğitim almadıklarının, çoğunluğun konser ve prova öncesi ses egzersizi yapmak istediklerinin, toplu ses egzersizi yaptırılmadığının, çok az bir kısmının bireysel ses egzersizi yaptığının, çalışma ve prova sırasında tek bir registerden eser icrâsı yaptıkları için ses organlarında yanma ve acıma olduğunun, herhangi bir ses organı rahatsızlığında KBB doktoruna gittiklerinin ses sanatçılarımızın çoğunluğunun Foniatri İlmi ile ilgilerinin olmadığını fakat herhangi bir ses rahatsızlığı yaşadıklarında bir Foniatri uzmanı tarafından ses terapisi tedavisi olmak istediklerinin, Şan eğitimi alan ses sanatçılarının mesleklerinde daha bilinçli ve daha başarılı olabileceklerinin sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk Müziği, foniatri, ses sanatçısı, şan , icrâ.

ABSTRACT

THE NECESSITY FOR FONIATRI AND VOICE TRAINING EXERCISES IN VOİCE PERFORMANCE OF TURKISH CLASSICAL MUSIC

Izzet TEKELI

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Music

Interpretation in Music Program

Master, December 2021

Supervisor: Prof. Olga HASANOVA

This study, which has been carried out to examine the necessity for foniatri and voice training exercises in voice performance of Turkish classical music, was conducted with survey model.

Quantitative data is obtained with random method by voice artists in Turkish state classical Turkish music choirs that serve for the Ministry of Culture and Tourism in Samsun, Ankara, Izmir, Elazig and Diyarbakir, which highlights the importance of the study. Survey was carried out with choir voice artists. Descriptive statistics was preferred and findings of the study obtained as frequency and percentage from the survey were interpreted.

The findings of the study show that most of the Turkish classical music vocal artists know how to protect their voice but they have not received any training for protecting their voice. Also, the findings of the study display that the majority wants to do voice exercises prior to the concert or rehearsal but they are not allowed to do voice exercises collectively and only a few of them do voice exercises individually. It is also understood that as they used only one register during rehearsals, they felt burn in their vocal organ and they also see a doctor when they face vocal disorder in their vocal organ. The findings of the study also show that the majority of voice artists had no interest in phoniatri but they wanted to receive voice therapy treatment when they had a vocal disorder and voice artists receiving voice training are more conscious and better.

Keywords: Turkish classical music, foniatri, voice artist, singing training, performance,

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında desteği ve anlayışıyla yanımda olan kıymetli hocam, danışmanım Prof. Olga HASANOVA'ya, tez yazımı ve araştırma süresince tarafıma verdiği destekle kıymetli hocam Prof. Dr. Nalan YİĞİT'e , Kıymetli dostum, Hocam Prof. Dr. Ahmet ÇAKIR'a, KBB hastalıkları ve ses hastalıkları konusundaki çalışmalarında tarafımdan desteğini esirgemeyen KBB Uzmanları Dr. Selami YAVUZ'a, Dr. Tunç ÜSTÜN'e, sanat yaşamıma beraber başladığım ve hep desteğini gördüğüm keman sanatçısı merhum Dr. M. Halis KORUR'a, konservatuar eğitimim sırasında Klasik Türk Müziği Nazariyatı Hocam Udi, Bestekâr Cavit ERSOY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İzzet TEKELİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
TABLolar DİZİNİ	v
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.2. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Sesin Oluşumu ve Fiziksel Özellikleri	4
2.2. Ses Eğitiminde Kullanılan Nefes Teknikleri	8
2.2.1. Diyafram Nefesi	9
2.2.2. Omurga ve Sırt Nefesi	9
2.2.3. Denetimli ve Kaçamak Nefes	10
2.3. Ses Sağlığı ve Korunması	10
2.4. Şan Eğitimi	11
2.4.1. Sesin Doğru Kullanılması	14
2.5. Ses Hastalıkları	15
2.5.1. Başlıca Ses Hastalıkları	16
2.6. Foniatri: Ses Organının Korunması ve Bakımı	23
2.6.1. Vücut Direncinin Korunması	24
2.6.2. Ses Organının Bakımı	24
2.7. Artikülasyon egzersizleri	25
2.8. Artikülasyon Alıştırmaları	25
3. YÖNTEM	28
3.1. Araştırmanın Yöntemi	28
3.2. Evren ve Örneklem	28
3.3. Araştırmanın Modeli	28
3.4. Veri Toplama Araçları	28
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanma	29
3.6. İlgili Yayın ve Araştırmalar	29

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	31
4.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar	31
4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar	36
4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar	41
4.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgu ve yorumlar	47
4.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar.....	50
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	54
5.1. Sonuçlar.....	54
5.2. Öneriler.....	55
KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	58
ÖZ GEÇMİŞ.....	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Ses aralıkları (Register).....	14
Şekil 2.2. Nodüller ve polipler	17
Şekil 2.3. Ses teli kisti	18
Şekil 2.4. Reinke ödemi	19
Şekil 2.5. Kas gerilim disfonisi	20
Şekil 2.6. Sulkus vokalis	21
Şekil 2.7. Granülomlar	22
Şekil 2.8. Gırtlak kanserleri.....	23
Şekil 4.1. Ses organımı korumayı biliyorum.....	32
Şekil 4.2. Ses terapisi konusunda bir bilgiye sahibim	33
Şekil 4.3. Ses organımın bakımını yapabiliyorum	34
Şekil 4.4. Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım.....	35
Şekil 4.5. Doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda bir bilgiye sahibim	36
Şekil 4.6. Ses rengimin ne olduğunu (soprano, alto, tenor, bass) biliyorum	37
Şekil 4.7. Provalarda eserleri ses aralığıma göre çalışırım.....	38
Şekil 4.8. Provalardan önce ses egzersizi yapılmasını isterim	39
Şekil 4.9. Çalışma ve prova öncesi ses egzersizi yaparım.....	40
Şekil 4.10. Eser icrâsı sonrasında ses organımda yanma, acıma hissi olur	42
Şekil 4.11. Ses organım rahatsızlandığında bir KBB doktoruna giderim.....	43
Şekil 4.12. Ses organım rahatsızlandığında kendim tedavi ederim	44
Şekil 4.13. Faranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım.....	45
Şekil 4.14. Larenjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım	46
Şekil 4.15. Foniatri ile ilgilenirim	47
Şekil 4.16. Foniatri hakkında bilgi sahibiyim.	48
Şekil 4.17. Belirli zamanlarda bir foniatri uzmanı tarafından ses terapisi görmek isterim.....	49
Şekil 4.18. Ses sağlığı açısından Klasik Şan Eğitimi alırım.....	50
Şekil 4.19. Klasik Türk Müziği ses icrâsında Klasik Şan Eğitimi yararlıdır	51
Şekil 4.20. Klasik Şan Eğitimi alanlar Klasik Türk Müziği icracılığında daha başarılı olurlar	52

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1.	Araştırma kapsamına alınan sanatçıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular	31
Tablo 4.2.	Ses organımı korumayı biliyorum	32
Tablo 4.3.	Ses terapisi konusunda bir bilgiye sahibim	33
Tablo 4.4.	Ses organımın bakımını yapabiliyorum.....	33
Tablo 4.5.	Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım	34
Tablo 4.6.	Doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda bir bilgiye sahibim.....	36
Tablo 4.7.	Ses rengimin ne olduğunu (soprano, alto, tenor, bass) biliyorum.....	37
Tablo 4.8.	Provalarda eserleri ses aralığıma göre çalışırım	38
Tablo 4.9.	Provalardan önce ses egzersizi yapılmasını isterim.....	38
Tablo 4.10.	Çalışma ve prova öncesi ses egzersizi yaparım	39
Tablo 4.11.	Eser icrâsı sonrasında ses organımda yanma, acıma hissi olur.....	41
Tablo 4.12.	Ses organım rahatsızlandığında bir KBB doktoruna giderim	42
Tablo 4.13.	Ses organım rahatsızlandığında kendim tedavi ederim	43
Tablo 4.14.	Faranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım	44
Tablo 4.15.	Laranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım.....	45
Tablo 4.16.	Foniatri ile ilgilenirim.....	47
Tablo 4.17.	Foniatri hakkında bilgi sahibiyim.....	47
Tablo 4.18.	Belirli zamanlarda bir foniatri uzmanı tarafından ses terapisi görmek isterim.....	48
Tablo 4.19.	Ses sağlığı açısından Klasik Şan Eğitimi alırım	50
Tablo 4.20.	Klasik Türk Müziği ses icrâsında Klasik Şan Eğitimi yararlıdır	51
Tablo 4.21.	Klasik Şan Eğitimi alanlar Klasik Türk Müziği icracılığında daha başarılı olurlar.....	51

1. GİRİŞ

Bir ses icrâsının kalitesi ve en üst noktasındaki değer, müziğin içinde yer alan bir kavramla anlam bulacaktır. Bu kavram, en basit anlamda ses ile oluşan ‘duygu’ ve onun ifadesidir. Müziği yaşama seviyesi yani duygu ne kadar ise, doğal olarak yaşatma da o kadar olacaktır. Çünkü sahneye çıkan kişinin içinde bulunduğu hal, konum ya da durum, aynen olduğu gibi çevreye ve dinleyiciye yansıyacaktır. Bu nedenle sahnede müziğin oluşturduğu duyguyu yaşamak, müziği anlamak ve ifade etmek için gerekli donanımına sahip olma zorunluluğu ile doğrudan ilgilidir. Donanımın anlamı, yüksek ideallerdeki üstün standartların gerektirdiği kalite, asalet, anlayış kapasitesi, ifade özgürlüğü, duygu derinliği, beceri doğrallığı, uygulama yeteneği ve anlamlandırma seçkinliği ile bütünleşmiş “kişilik” özelliğine sahip olma durumudur. Kendinden ve yaptığından emin bir öğrencinin bu farklılıkla oluşturacağı ses performansı, sağlam teknik temeller üzerine oturtulmuş bir donanımla beraber, bireysel yetenek seviyesiyle birleşmesi sonucunda ortaya çıkacak olan ifade gücü, mevcut performansın kalitesini ve anlamını belirleyecektir. Şan Eğitimi almış solist, bu soyut kavramı somutlaştırırken, kendisi de dâhil olmak üzere dinleyen herkes, o bütünün bir parçası haline dönüşür. Bu sebeple ses eğitiminin niteliği çok önemlidir.

Ses eğitimi genel olarak “Şan” ya da “Şan Eğitimi” olarak adlandırılmaktadır. Türkçeye Fransızca “Chant” sözcüğünden geçmiştir. Sese; dayanıklılık, sağlamlık kazandırma amacı ile sesi işleyerek ve geliştirerek şarkı söyleme sanatıdır. Aynı zamanda insan sesiyle oluşturulan müziksel ve teknik sesler bütünü olarak da adlandırılmıştır. Ses eğitimi, müzik eğitiminin sesle ilgili her türünde ve her düzeyindeki eğitim basamağında uygulanmalı ve insan sesinin kullanılmasıyla ilgili olarak da konuşma eğitimi, şan eğitimi gibi ses eğitimi türlerini de içine almalıdır (İtil, 2011: 1).

Şan eğitimi matematiksel bir bilim değildir. Şan eğitiminde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için bedenin doğru ve etkili ses çıkarmaya yönelik olarak gerekli davranışları öğrenmesi ve beynin vücudumuzun ses çıkaran organlarını yeterince ve anında koordine edebilmesi esastır. Şan eğitimiyle, beyin bilinçli olarak sese yönlendirilmeli, yapılan alıştırma ile ses sürekli kontrol edilmeli ve bu çalışmalar mutlaka bir uzman gözetiminde uygulanmalıdır.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Klasik Türk Müziği'nin ana materyali insan sesidir. Türk Müziği ses eğitiminde uzun zamandır Meşk ve Hanendelik eğitimi kullanılmıştır. Türk Müziği ses eğitiminin ayrı bir uzmanlık alanı olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Türk Müziği'nin karakteristik özelliği olan üslûp ve tavır yöntemleri korunarak Türk Müziği ses icrâsının geliştirilmesi ve metotlaştırılması gereklidir.

1.1.1.Problem Cümlesi

Klasik Türk Müziği ses icrâcılığında foniatri ve şan eğitiminin gerekliliği konusunda Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarının görüşleri nelerdir? problem cümlesinden hareketle tez oluşturulmuştur.

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın, Klasik Türk Müziği ses icrâcılığında foniatri ve şan eğitiminin gerekliliği konusunda Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarının görüşleri nelerdir? problem cümlesinden yola çıkarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının sesin terapisi, korunması ve bakımına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının ses rengi ve ses egzersizleri hakkındaki bilgilerine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Klasik Türk Müziği ses sanatçıları ses organı rahatsızlıklarına karşılık neler yapmaktadırlar?
4. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının foniatri'ye yönelik görüşleri nelerdir?
5. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının şan eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Klasik Türk Müziği ses icrâcılığında foniatri ve şan eğitiminin gerekliliğinin Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarının görüşleri doğrultusunda araştırılması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu alışma; Klasik Türk Müziği ses icracılığında foniatri ve şan eğitiminin gerekliliğinin Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarının görüşleri doğrultusunda araştırılması amacı ile Türk Müziği ses icracılığının geliştirilebilmesi ve bu güne kadar oluşturulamayan metodoloji alanında yapılacak akademik çalışmalara yardımcı olması bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Araştırmada ulaşılan literatür ile,
2. Anket yöntemi ile elde edilen veriler ile,
3. Yüksek Öğretim Kurulu tarafından belirlenen Tezli Yüksek Lisansın resmi süresi ile sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sesin oluşumu ve fiziksel özellikleri, ses eğitimi, ses hastalıkları, foniatri, sesin bakımı ve koruması ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.1. Sesin Oluşumu ve Fiziksel Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde sesin oluşumu, fiziksel özellikleri, ses eğitiminde kullanılan nefes teknikleri, ses sağlığı, korunması, bakımı, ses eğitimi ve ses hastalıklarının neler olduğu ile ilgili konulara yer verilecektir.

Geçmişten bugüne kadar sesin oluşumu ile ilgili olarak birçok hikâye, rivayet ve fikir söylenmiştir. Ancak insanlar müzik sesi verebilecek bazı ses kaynaklarını tanıyor olmalıdır ki, ilkel insanların esen rüzgârın bataklıklardaki kırık kamışlarda çıkardığı sesleri duyup böyle bir kamışa kendileri de üfleyerek ses çıkarttıkları geçmişte yaşanmış bir örnektir. Ya da belki daha sonraları gerilmiş bir kiriten çıkan sesler ilgilerini çekmiş olabilir, Bunların hangisi veya hangileri etkin oldu bilinmez ancak, müzik duygusunun oluşması için değişik frekanslı çeşitli seslerin algılanması gerektiğine göre, herhangi bir sesi duyan veya herhangi bir yolla sesi çıkaran ilkel insanın, bunun ardından gelecek ya da onunla birlikte duyulacak ve bununla beraber de hoşla giden bir duygu uyandıracak değişik sesler aramış olduğu ve bunu herhangi bir yolla elde etmiş bulunduğu da açıktır. Frekansı belirli bir ses, her zaman kendisi ile birlikte ortaya çıkan, kendisi ile sıkı ilişkisi bulunan, beyinde kendisi ile birlikte depolanmış olan sesleri anımsatacak bir biçimde çevreye yayılır.

Ses bir cismin titreşimi ile oluşur. Örneğin bir diyaazonun kolları denge konumundan ayrılıp bırakıldığında ses oluşur. Diyaazondaki titreşim, kolların ucundaki salınımdan belli olur. Verdiği sesin frekansı (1 saniyedeki titreşim sayısı) değişmez (Zeren, 1998).

Modern bilim sesin belirli düzlemlerde gözle görülür bir hale geleceğini keşfetmiştir. Ses nesnelere çarptığında genellikle gözle algılanamaz ve söz konusu nesneye bir süre etki ettikten sonra da ortadan kaybolur. Her bir sesin yapısının değişik olması ve dolayısıyla her bir hecenin de kendisine has bir etkisinin bulunması doğal bir durumdur. Sesin fiziksel yapısı insanın bedeni üzerinde de etkili olmaktadır. İnsanı ayakta tutan tüm anatomik mekanizma, yani kaslar, dolaşım ve sinir sistemi, titreşimlerin etkisi ile hareket etmektedir.

Fizik bilimine göre, her sesin bir rezonansı bulunmaktadır. Bu nedenle insan bedeni canlı bir rezonans olarak değerlendirilebilir. Bu bilgiler ışığında ise sesin fiziksel yapısının, bedenimizi oluşturan bütün atomları etkileyerek organlarımızı, dolaşım sistemimizi ve nabzımızı düzenleyebilme gücüne sahip olduğu söylenebilir (Khan, 2001).

Ses organı, birbirine bağlı çeşitli boşluklardan oluşmuş bir boru gibidir. Ses organının içinde, sesi veren, büyüten, renklendiren organlar ve boşluklar bulunur (Kolçak, 1998).

İnsan sesi, sadece gırtlaktan çıkmaz. İnsan sesi, tüm vücudun mükemmel bir uyum içinde çalışması sonucu gerçekleşir. Sesin normal çıkabilmesi için vücudun dik ve dengede durması (postür), göğüs kafesi, akciğerler ve solunum kasları gibi solunum sistemini oluşturan organların sağlıklı olması gerekir. Hava üfleyen organlar dışında, sesin ince ayarını yapan gırtlakın tüm bölümleri de sağlıklı olmalıdır. “İnsan sesini oluşturan en önemli organlar ses telleri ve onların bağlı bulunduğu kaslardır. İki adet ses telimiz vardır. Gırtlakımızın ön kısmında halka biçiminde ve genellikle erkeklerde belirgin olan kalkansı kıkırdakların arkasındadır. Ayrıca, gırtlak bölgemizde yüzüksü kıkırdaklar ve ses tellerinin bağlı olduğu ibriksi kıkırdaklar bulunur. Ses tellerinin uzunluğu erkeklerde 20-25 milimetre, kadınlarda ise 16-20 milimetredir. Her müzik aleti, tınlaticılarının yapılmış olduğu madde ve boyut farklılığına göre değişik sesler verir. İnsanda da iki tınlaticı grup vardır. Bunlar ana tınlaticılar ve yardımcı tınlaticılardır. Ana tınlaticılar, gırtlak, ağız boşluğu ve burun boşluğudur. Yardımcı tınlaticılar ise, göğüs boşluğu, sırt ve kafatasıdır. Gürzap’ın 2004 yılında yazdığı “Söz Söyleme ve Diksiyon” isimli kitabında ünlü Polonyalı tiyatro adamı Jerzy, Grotowski, oyuncularıyla uzun ve zorlu çalışmalar yapmış ve sonucunda, mide boşluğu, karın ve dizlerin, yani neredeyse insan bedeninin tümünün bir tınlaticı olabileceğini ispatlamıştır (Gürzap, 2004).

Sesin oluşumu ile ilgili Önen’in görüşleri yönlendirici olmuştur. Hava titreşimlerinin kulakta duyulan hali olan ses; diyafram, kaburga ve göğüs kafesi, ciğerler, nefes borusu, gırtlak, dil, diş gibi organların katkısıyla kendiliğinden oluşan karmaşık işlemler sonucunda oluşur. Her sesin çıkışında bu organların gerilme, duraklama ve çözülme biçimi aldıkları görülür. Yapılan araştırmalar ses ile kişilik arasında yakın bir ilişki olduğunu gösterir. Yalın bir anlatımla ses, titreşimle oluşan, insan kulağı ve duyarlı aygıtlarla alınabilen her tür hava titreşimidir (Önen, 2004: 42).

İnsan sesinin karakterini belirleyen başlıca 3 etken bulunmaktadır. Bunlar;

Sesin Yüksekliği (Frekansı): Sesin tiz veya pes oluşunu belirlemek için sesin frekansları kullanılır. Bunun hesaplanması için sesin saniyedeki frekansı bulunur. Frekanslar yükseldikçe ses inceler, alçaldıkça ses kalınlaşır. Sesin frekansı onun iletişim hızını etkilemez. Bir başka ifade ile tiz sesler, peslere göre daha hızlı iletilmez (Aydoğan ve Özgür, 2002).

Kadın seslerinin frekansı erkek seslerine göre daha yüksektir. Bu durumda kadın sesinin daha ince olduğu ortaya çıkmaktadır. İnsan kulağının işitebildiği sesler 20 ile 20.000 frekans arasındaki seslerdir. Sesin Yüksekliği-Perde (Frekans), bir saniyedeki dalga sayısıdır. Bu ses dalgalarının sayısı (frekansı) beyin tarafından o sesin perdesi (yüksekliği) olarak algılanır. Bir saniyedeki titreşim sayısı ne kadar artarsa sesin perdesi o kadar yükselir. İnsan kulağı 20 ile 20.000 Hz arasındaki frekanslara duyarlıdır.

Sesin önemli bir özelliği olan frekans ve çeşitli seslerin frekansları arasındaki bağıntılar, müziğin temel direğidir. Frekans'a müzik dilinde "perde" de denir. Müzikte kullanılan sesler, perdesi kesinlikle belirli olan seslerdir. Koma, tam perdenin (1/9) kulağın ayırt edebileceği en küçük frekans değişikliğidir (Zeren, 1998).

Sesin Gürlüğü (Şiddeti): Sesin gürlüğü, ses kaynağındaki titreşimin gücüne, dolayısıyla sesi taşıyan dalgaların genişliğine bağlıdır. Titreşim genişliğine göre, suya düşen bir damla nasıl dar bir desibel yaratıyorsa, makineli tüfek sesi de o oranda geniş bir desibel yaratır. Bir ses dalgasının belli bir noktadaki ses yayılma doğrultusuna, 1 cm²'lik bir yüzeye bir saniyede verdiği enerjiye "Ses Şiddeti" denir. Ses dalgalarının genişliği arttıkça, sesin yüksekliği artar. Ses şiddeti desibel cinsi ile ölçülür. İnsan kulağı için güvenli ses düzeyi genel olarak 85 desibeldir. 85 desibelin üzerindeki ses dalgaları sağlıklı bir biçimde algılanamaz ve kulağa zarar verebilir. Duyulamayacak bir sesin şiddeti ise 0 desibeldir. Frekansı 30 Hz'den az ve 15.000 Hz'den fazla olan seslerin duyulması sesin şiddeti ve yüksekliğine bağlıdır. Ses şiddeti ile yakından ilişkili bir başka özellik de gürlüktür. Ses gürlüğü kişiye özgü bir niceliktir. Çünkü bu özellik kişiden kişiye değişir.

Sesin Tınısı (Niteliği): Çeşitli ses kaynaklarında oluşan sesleri birbirinden ayıran renk farkına sesin tınısı ya da niteliği denir. Bir insanın sesini diğer insanların sesinden ayıran özellik sesin yapısı ve doğuşkanları ile ilgilidir. Bir sesin doğuşkanları

aslında o sesin üstünde, onunla aynı anda tınlayan seslerdir. Bu sesler ana sesle uyum içerisindedirler, bu güzellik sesin rengini belirler. Örneğin, bir çocuk sesinin tınısı genelde bir yetişkinin sesinin tınısından daha büyüktür. Müzik ölçeğinde her bir nota farklı bir tınıya sahiptir. Sesin tınısı da yine frekansa bağlı bir özelliktir. Yüksek tınlı seslerin frekansı da büyüktür. Sesin tınısı, ses kaynağının yapısını belirleyen bir özelliktir. Doğada birden çok ses uyum içerisindedir ve doğadaki sesler insanda bir orkestra etkisi uyandırmaktadır. Ses'e niteliğini kazandıranlardan etkin olan fizyolojik yapının önemi büyüktür. Fizyolojik bir oluşumu değiştirmek mümkün değildir ama sese niteliğini kazandırmak için, bu organları doğru kullanmak ve sesin çıkışını kontrol etmek mümkündür. Sesin niteliğini güçlendirmek için sesin fiziksel oluşumunu bilmek ve işitme yeteneğini de geliştirerek doğru teknikleri uygulamak gerekir. Sese kazandırılan nitelik, ilk adımdır ve amacına uygun bir ses eğitimi için önemli olacaktır.

Sesin niteliğini belirleyen ve etkileyen fizyolojik etmenlerle birlikte başka etmenlerde vardır. Var olan sesin yanlış kullanılması, yanlış konuşma alışkanlıkları, psikolojik ve yanlış beslenme alışkanlıkları gibi birçok neden sesin niteliğine yön verir. Bazı kişiler özellikle seslerini kullanma konusunda, sese şekil verirken bazıları fazlasıyla yüksek sesle konuşur. Bu durum dinleyeni de konuşanı veya şarkı söyleyeni de yoran bir durumdur. Bazıları da fazlasıyla kısık sesle konuşarak duyulma olanaklarını en alt seviyeye indirirler. Bu da sesin kalitesini yani niteliğini olumsuz etkileyen bir durumdur.

Sese nitelik kazandıran ve duyumunu kuvvetlendiren, sese anlam yükleyen diğer bir özellik de tınıdır. Sesin özelliklerinden biri olan tını, seslerin çıkış özelliğine göre farklılık gösterir. Sesin tınısı doğal olarak oluşup yerleşmekle birlikte, bu özelliği çalışmayla güçlendirmek mümkündür. Tını niteliği sese güzellik ve güç verir. Başlıca tınlatıcı organlar gırtlak, ağız ve burun boşluklarıdır. Kısık, pürüzlü, madeni, hırıltılı sesler, bu organların görevlerini yapmamasının ya da gerektiği biçimde kullanılmamasının sonucudur. Sesin tını niteliği daha çok ünlü dediğimiz sesli harflerde kendini gösterir. Tını kavramını açık, koyu ve orta tını biçiminde gruplandırmak mümkündür. Açık tını, genellikle rahat ve mutlu bir anlatımda kullanılır. Az heyecanlı tiz sese yakın bir ses niteliğidir. Kafa sesiyle çıkarılabilir. Koyu tını; acı, umutsuzluk ve keder anlatımlarında kullanılır. Göğüs sesiyle kullanılır. Orta tınıda daha çok günlük konuşmada, kendimizi fazlaca yormadan olağan biçimde kullanılan bir tınıdır (Önen, 2004).

Sesin oluşumunu ve niteliklerini bilmek, ortaya koyulan her türlü konuşma ve şarkı seslerinin özelliğini olumlu yönde etkiler ve tınıyı güzelleştirir. Sese nitelik kazandırmak için sesin tınısını kuvvetlendirmek gerekir. İyi ve doğru kullanılan bir sesin tını özelliği güçlüdür. Tınısı hafif veya zayıf olan bir sesin dinleyiciye anlaşılır ve bilimsel bir ifadeyle ulaşması zordur. Bu bilimsel ifadeyle birlikte sesin tını özelliğinin içinde duygusal bir değer de mevcuttur. Sesin dinleyiciye ulaşması sırasında geçilen aşamalardan biri olan tını özelliği, ses çıkışı süresince eserin veya konuşmanın anlamına uygun bir biçimde kuvvetli veya hafif olarak kendini belirler. Bu da sesin duyumundaki ve bıraktığı etkideki anlamı güçlendirir.

2.2. Ses Eğitiminde Kullanılan Nefes Teknikleri

Ses Eğitimine temel oluşturabilmek için her şeyden önce doğru nefes tekniklerini kullanarak nefes alıp vermeyi öğrenmek gerekir. Söyleyeceği eseri en iyi şekilde icrâ etmeyi amaçlayan bir solist, ciğerlerine en çok havayı dolduracak şekilde nefes almalı ve aldığı nefesi, kelime bölmeden, güftenin anlam bütünlüğünü bozmadan en etkili biçimde kullanmaya özen göstermelidir. Dersin uygulama aşamasında eğitimci, Ses Eğitiminde kullanılacak olan farklı nefes türlerini öğrenciye öğretmeden önce “doğal nefes” olarak adlandırılan ve her zaman için solistin en nitelikli kullanabileceği nefes türü olan bu doğal tekniği öğrencinin fark edebilmesini sağlamalıdır. Doğal nefesin yetersiz veya etkisiz kaldığı durumlarda ise öğrencinin diğer nefes tekniklerini kullanabilmesi gerekir. Bu bağlamda “Doğal Nefes” kavramının önemini Egüz (1976) şu şekilde vurgulamıştır;

Nefes ögesinin gelişimini sağlamak ve dilediğimiz nefes tekniğini elde etmek için, doğal nefesten yola çıkmalıyız. Doğal nefes, her insanın yaşamını ve konuşabilmesini sağlayan nefestir. Doğal nefesi bir yana bırakıp, şarkı söylemeyi kolaylaştıracak olan nefes tekniğinin bütün özelliklerini bir anda sayıp döken bir eğitici, daha önce konuşmak ve şarkı söylemek için doğal nefesini kullanmış olan öğrencilerinin, verilen teknik bilgileri çeşitli biçimlerde yorumlamalarına yol açacak ve böylece de işini bir kat daha zorlaştıracaktır. Bu nedenle nefes çalışmalarının başlangıcında konuşma nefesi olan doğal nefes ele alınmalı, bu nefesin konuşma tonu, konuşma tekniği ve şarkı sesiyle ilişkileri kurulmalıdır (Egüz, 1976: 21).

Egüz’ün de söylediği gibi ses eğitiminde sesi doğru nefesle beraber kullanabilmek amacıyla, doğal nefesi şarkı söyleme sırasında kullanıp daha sonra bu

nefesin yetersiz kaldığı durumlarda başta diyafram nefesi olmak üzere diğer nefes teknikleri uygun eserler üzerinde geliştirilmelidir.

2.2.1. Diyafram Nefesi

Şarkı söyleyen insanlar için diyafram nefesini doğru ve etkili bir biçimde kullanmak çok önemlidir. Diyafram nefesinde, diyafram kubbeleni düzleşerek havayı düzenli şekilde boşaltır. Diyaframdaki bu ritmik hareketi kontrol edebilmek için, ayakta bir elin avucunu göğsün üst kısmına, diğerini de alt kısmına yaslamak gerekir. Böylece diyafram bölgesinin üstünde duran avucun, nefes alındığında hava basıncı ile içeriden dışarıya doğru itildiği hissedilmelidir. Bir çiçeği koklarken, hayret ve korku anında ve sırt üstü yatış pozisyonunda alınan nefes doğal diyafram nefesidir. Diyafram nefesi alırken dikkat edilmesi gereken en önemli konu omuzlar yukarı kalkmadan direk aşağıya, karın bölgesine nefes almaktır. Ses eğitimine en uygun biçim olan bu nefes türü hava, diyafram ve ses organının güç birliği ile oluşarak şarkı söylemeyi kolaylaştırır daha geç, daha düzenli ve istenilen basınçta nefes boşaltmaya elverişlidir. Ses eğitimine başlamadan önce nefes aldıktan sonra sesini kullanacak olan kişi, havayı bir müddet bekleterek tembel hale getirmelidir. Eğer nefes alındıktan hemen sonra ses egzersizlerine başlanırsa, alınan hava girişteki çabuklukta dışarı çıkacaktır. Bu şekilde alınan nefes, uzun cümlelerin bir nefeste söylenmesi zorlaşacak ve kelime bölünmelerine yol açacaktır. Ses eğitimi yaparak şarkı söylemeyi amaçlayan kişi, her sabah bu nefes egzersizini düzenli biçimde yaparak akciğerlerini ve diyaframını ustalıkla çalıştırıp, ses sağlığını muhafaza edebilir (Kolçak, 1998).

Şan eğitiminde diyafram nefesi alındıktan sonra karın kaslarının içeriye çekilmesi pek çok eğitici tarafından öğütlenir. Yumuşak ve kaynaşan bir sesin elde edilebilmesi için, karın kaslarının içeriye çekilmesi yerine diyaframın hareketlerinin daha rahat ve doğal olması gerekir. Diyafram nefesi eğitici tarafından öğrenciye gösterilmeli ve teorik bilgiler bu uygulama sırasında verilmelidir (Egüz, 1976).

2.2.2. Omurga ve Sırt Nefesi

Avuçlarımızı sağlı sollu omurga kemiklerimize değecek şekilde vücudumuza dayadıktan sonra, elleri yana ve dışa itecek şekilde hava ciğerlere doldurulduğunda omurga nefesi elde edilmiş olur. Omurga nefesini verme esnasında avuçlarla omurga bastırılarak hareket desteklenmelidir. Sırt nefesinde ise avuçlar yanlardan sırtın alt kısmına değecek şekilde yerleştirildikten sonra elin altında kalan kısım hava ile bir

balon gibi şişecek şekilde nefes alınmalıdır. Bu nefesi verirken sırt normal duruma dönmelidir. Ses eğitimi derslerinde ayrı ayrı öğretilen diyafram, omurga ve sırt nefesi gibi nefes çeşitleri şarkı söyleme esnasında sesin pozisyonuna göre bir arada kullanılmalıdır (Kolçak, 1998).

2.2.3. Denetimli ve Kaçamak Nefes

Denetimli nefes yavaş, uzun, geniş ve yeterince alınmalıdır. Gereğinden fazla nefes almak ses tellerini sıkıştırır. Denetimli nefes hem ağızdan hem de burundan alınabilir.

Kaçamak nefes ise çabuk, kısa ve yeterince alınmalıdır. Kaçamak nefes sadece ağızdan alınır. Bu nefes gülme korkma gibi durumlarda karın duvarının kasılması ile oluşur (Kolçak, 1998).

2.3. Ses Sağlığı ve Korunması

Ses eğitiminde, ses tellerinin üstün performans sağlayabilmesi, sesin sağlığı ve korunması ile mümkün olabilir. Yapılacak olan ses icrâsının kalitesi sesin sağlıklı olmasına bağlıdır. Bu nedenle sesini eğitmek isteyen bireylerin her şeyden önce ses sağlığını koruması gerekir.

Sesiyle müzik yapan her insanın, uzun süre şarkı söyleyebilmesi için, beden ve ruh sağlığı kurallarına gereken önemi vermesi ve ses tekniği açısından da sesine özen göstermesi gerekir. Nitelikli bir solist, sesine zarar verecek kötü alışkanlıklardan kaçınmalı, sesini iyi tanımalı ve gerekli sağlık önlemlerini zamanında almalıdır. Kuru hava ses organların kurummasına neden olur. Bu tür ortamlarda sesin sürekli olarak nemli tutulabilmesi için gereken önlemler alınmalı ve mevsim değişikliklerinde ses sağlığına daha çok dikkat edilmelidir. Boğaz kazınmalarında ses temizlemeye çalışmamalı ve bir doktora başvurulmalıdır. Ses çalışmalarından hemen sonra soğuk havaya çıkılmamalı, rüzgârdan, tozlu ve pis havalardan uzak durulmalıdır. Bayan sesler özellikle periyodik dönemlerinde mümkün olduğu kadar seslerini kullanmamalı ve dinlenmeye özen göstermelidir (Kolçak, 1998).

Ses sağlığı ile ilgi olarak Egüz (1979) “Yaşamını sesi ile sürdüren her insan beden ve ruh sağlığının genel kurallarına uymalıdır. Güzel bir ses ancak sağlıklı bir beden ve ruh ile birleşirse amacına ulaşabilir.” şeklinde bir görüş beyan etmiştir.

Sağlıklı bir sese sahip olmanın ön koşulları; beden sağlığı, ses tellerinin doğru kullanılması ve ruh sağlığıdır. İşitme organının hastalıkları, ses üzerindeki denetim işlevini engeller ve müzikal duyarlılığın azalmasına neden olur. Sesini özellikle mesleki alana yönelik olarak kullanan ses sanatçıları ve müzik eğitimcileri için ses sağlığının korunması önem taşır. Ses sağlığı, vücut sağlığı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle şarkı söylemeyi meslek edinen veya edinecek olan insanlar sağlıklı yaşam bilincini sürdürebilmek amacıyla seslerini korumak zorundadırlar (Çevik, 1999).

2.4. Şan Eğitimi

Ses eğitimi, müzik eğitiminin en önemli alanlarından birisidir. Ses eğitiminde ki en önemli amaç sesi doğru, güzel ve etkili bir şekilde kullanmaktır. Bu amaca göre ‘üç R’ kuralı olarak bilinen uygulama, eğitim sistemi açısından büyük önem taşımaktadır. 1. R (respiration) kuralında solunum doğru kullanılmalı, 2. R (relaxation) kuralında vücut ve çene rahat olmalı, 3. R (registration) kuralında ise ses üretilirken doğru ses bölgeleri kullanılmalıdır. Bu üç unsurun bir arada kullanılmasıyla ses eğitimi amacına ulaşabilir (Öztürk ve Akgün, 2007).

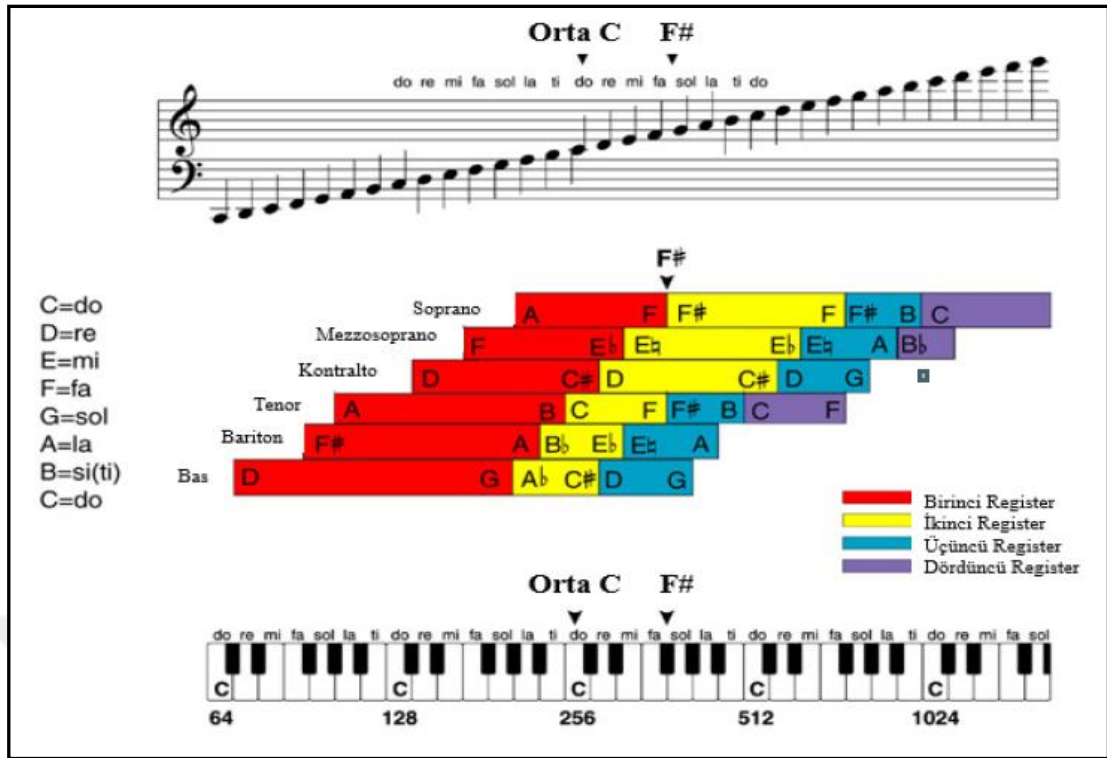
Bu bağlamda Uçan (1997) Ses eğitiminin önemini şu şekilde vurgulamıştır; Sesin olmadığı durumlarda iletişim ve etkileşim olmaz. İnsanın çevresi bir bakıma seslerden örülmüş bir ağ gibidir. İnsan bu sesleri algılar, çözümler, yorumlar ve giderek onları değişik anlatım biçimlerine dönüştürür.

İnsanın biçimsel olarak kendini geliştirebilmesi eğitimle mümkündür. Eğitimde amaç insanların (bireylerin) gelişmesi olduğuna göre eğitimin işlevi; bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda yükselmesi, düzey kazanması ve bireye geliştirici ortam hazırlanması olarak belirlenebilir. Ses eğitiminde amaç, bireyin diğer bireylerle sağlıklı, olumlu ve rahat bir şekilde iletişim kurabilmesidir. Bu nedenle ses, bireyin var olduğunun en belirtici göstergesidir. Ses, fiziksel anlamda “Kulağın duyabildiği titreşim” olarak ifade edilir. Bu ifadeyle, tüm sesleri kapsamaktadır. Müziksel açıdan bakılacak olursa, söylenen eseri güzel, etkili, doğru ve anlaşılır biçimde yorumlayabilmek doğrultusunda ses titreşimlerini kullanabilmek önemlidir. Diğer bir anlatımla sesi kontrol edebilmek gereklidir. Şan eğitimine başlamadan önce, vücuda uygun bir duruş (postür) kazandırılması çok önemlidir. Üretilen sesi müzikal amaçla kullanabilmek için kontrol etmek gerekmektedir. Bunu başarabilmek için ilk ve en önemli koşul, birinci R kuralı ile gerçekleşecek ve sesi destekleyecek bir solunuma (respiration) sahip olmaktır. İyi ve kaliteli bir sesin üretilmesi gerektiği gibi

kullanılabilen bir solunumla mümkündür. Gereksinim duyduğumuz solunumun, şarkı söylemede yaşamsal bir işlevi bulunmaktadır. Solunumun temel işlevi organizmanın oksijen gereksinimini karşılamak ve ses üretimi (fonasyon) için gerekli enerjiyi sağlamaktır. Doğru solunumun (respiration) oluşturulabilmesi zaman ve sabır gerektirmektedir. Alınan soluğun, şarkı söyleme anında, istikrarlı ve sürekli olarak kullanılabilmesi için refleks haline getirilmiş olması gereklidir. Şan eğitimi alan bireyleri, solunumu doğru kullanabilme becerisine ulaştıran detaylı bir açıklama şöyle yapılabilir; nefes alırken, şan öğrencileri bel ve karın alanının genişlediğini hissetmelidir. Nefes verirken bu alandaki kaslar büzüldüğünden şancılar üretken duruşlarını korumalıdır. Genellikle göğsün çekilme hareketi ile bu solunum işlevini bozarlar. Solunum sırasında doğru duruş (postür) ısrarla korunmalıdır. Bunun kazanılması aylar sürebilir. Sesin istenen kaliteye erişebilmesinde nefes tekniği ile bağlantısının sağlanabilmiş olması gerekmektedir. Bu nedenle şan eğitimine yeni başlayan bireylerin seslerinde nefes sesi duyulması yani sesle birlikte solunumun duyulması, ses-soluk bağlantısının oluşmaya başladığını göstermektedir. Bunlar gerçekleştirildikten sonra solunumun (respiration) gerektiği gibi kullanılabilmesi mümkün olmaktadır. Ses-soluk bağlantısının kurulması konusunda üç alıştırmayı kullanılabilir: Dil titreşimi, dudak titreşimi ve şişirilmiş yanaklarla seslendirme. Dil titreşiminde; dil organı, arkasındaki hava basıncıyla bir düzeyi seslendirirken titrer. Eğer dil, belli bir süre titremeye devam etmezse yetersiz bir hava basıncına sahip olur. İkinci alıştırmayı atın kişnemesi gibidir. Dudaklar titretilirken ses üretmeye çalışılır. Eğer dudaklar titremeye devam ettirilemezse, enerji seviyesi sesi hava sütununa bağlamakta yeterli değildir. Şişirilmiş yanaklar alıştırması ise çene hafif açık, seslendirme sırasında az miktarda havanın girmesine izin verecek şekilde yanakları şişirmekten ibarettir. Ses soluk bağlantısının kurulmasına yönelik yapılan alıştırmaların sonucunun istenildiği gibi olabilmesi için ellerimizle kontrol etmemizin büyük faydaları olacağı kanısındayım. Bu alıştırmaları yaparken bir elimizle çenemizi aşağı doğru çekip rahat ve gevşek tutmaya çalışırken, diğer elimizi de nefes kontrolü amaçlı belimize koymamız faydalı olacaktır. Böylece ses soluk bağlantısının, egzersizlerini yapan bireyin kendisi tarafından kontrol edilebilmesi de mümkün olmaktadır. İkinci “R” ise rahatlama ve söylemedir. Diğer bir anlatım ile gevşemedir (relaxation). Burada amaç şarkıyı söylerken çene ve dilde rahatlamanın oluşturulmasıdır. Unutmamak gerek ki dil ve çenedeki rahatlama, nefesinde rahat kullanılmasını desteklemekte ve kolaylaştırmaktadır. Rahatlamanın gerçekleşip

gerçekleşmediğini belirlemek amacı ile seslendirme sırasında başparmak tam çenenin altından yukarıya doğru bastırılabilir. Çene aşağıda iken (ağız açık pozisyonda) çenenin rahat olduğu tespit edilmelidir. Dilde ve çenede meydana gelen kasılmalar, sertleşmeler ses eğitimi açısından sadece sorun yaratmaktadır. Bu aşamanın da tamamlanmasıyla, ses eğitimi açısından solunum (respiration) ve rahatlama-gevşeme (relaxation) aşamaları tamamlanmış olmaktadır. Üçüncü kuralda registration-register yani doğru ses alanından sesin kullanımıdır. Bu zorluğu aşmak amacıyla, ses doğal yolla elde edilemiyorsa sesin üretilmesi konusunda kafa sesi kullanılmasının öğretilmesi yararlı olacaktır. Sonuç olarak “3 R” ile ifade edilen Respiration (respirasyon-solunum), Relaxation (rahatlama-gevşeme) ve Registration (ses perdesi) bu üç unsurun olması gerektiği gibi kullanılması, Şan eğitimi bölüm derslerinde karşılaşılan pek çok sorunun ortadan kalkması ve büyük ölçüde performansın artırılmasının sağlanması ile mümkün görünmektedir. Bunun için, bu üç unsurun, bir arada ve doğru olarak kullanılmasının özenini göstermek gerekmektedir. Bu çok yönlü çalışmanın sonucunda; uyum içinde, iyi bir tınıyla ve güzel bir sesle şarkı söyleyen bir solist elde edilecektir. İnsanlar için en önemli iletişim aracı sesleridir. Ses, doğru ve güzel kullanıldığında, gerçekleştirilmesi zor olan aktiviteleri bile gerçekleştirebilir. Ses eğitimi alan dersleri açısından üç R’nin gerçekleştirilmesi ile şu kazanımlar elde edilmiş olmaktadır:

- Şarkı söylemek için en önemli ve temel şart doğru solunum yapmaktır. Birinci r’nin “respiration” gerçekleştirilmesi ile bu sağlanmış olmaktadır.
- Şarkı söylemek için sakın , gevşek bir vücuda ve rahat bir çeneye gereksinim vardır. İkinci r’nin “relaxation” gerçekleştirilmesi ile bu da sağlanmaktadır.
- Şarkıyı söylemek değil, doğru yerden yani doğru ses alanından şarkı söylemek önemlidir. Bunun için pes seslerden tiz seslere doğru çıkıldıkça, sesler düşünülerek üretilmelidir. En pes sestten en tiz sese kadar tek bir renkte ve bütünlük içerisinde, sesleri üretmeye özen gösterilmelidir. Üçüncü r’nin doğru ses alanının “registration” kullanılmasıyla bu da sağlanmış olmaktadır. En son aşama olarak her üç r’nin de bir arada kullanılmasıyla, doğru, güzel, uyumlu ve etkili şarkı söyleme amacına ulaşmak mümkün olmaktadır (Öztürk ve Akgün, 2007).



Şekil 2.1. Ses aralıkları (Register) (Aladağ, 2017: 33)

2.4.1. Sesin Doğru Kullanılması

Sesin doğru kullanılması, ses eğitiminin amaçlarına uygun biçimde gerçekleşebilmesi için gerekli olan en temel alanlardan birisidir. Sesini doğru kullanabilen bir sanatçının yorum kabiliyeti gelişir ve dinleyici ile olan etkileşimi doğru bir yön bulur.

Sesin kullanımı esnasında, ses telleri adını verdiğimiz organ, çeşitli kasların ve sinirlerin yardımı ile uzayıp kısalır, daralıp genişler, gerilip gevşer. Çeşitli hareket imkânları olan bu organ, bu hareketlerin yardımı ile birlikte inceli, kalınlı sesler çıkarır. Ses telleri kalın sesleri çıkarırken gerilip titremeye başlar. Ses yükseldikçe bu gerilme ve titreme de giderek artar. Ses en yüksek noktaya geldiğinde ses tellerinin boyu kısalmış olur. Bu kısalmış tellerin titreyişi ile beraber ince tonlar ortaya çıkar. Bu durumda ses tellerinin üç ayrı mekanik çalışma yaptıkları görülür. Bunlar gerilme, kısılma ve incelmedir. Bu pozisyonların her biri ile belirli bir ses dizisi ortaya çıkabilir. Ancak sesin doğru biçimde kullanılması ve korunması amacıyla, her pozisyonu en son tonuna kadar zorlamadan, bir sonraki pozisyondan yararlanmalıdır. Bu geçişler ne kadar zorlanmadan ve ustalıkla yapılırsa ses o kadar doğru kullanılmış olur. Bir pozisyonun üzerinde ısrar ederek, başka registerlere bağlı sesleri çıkarmaya uğraşanlar

zamanla seslerinin özel rengini kaybetmesine, kırılmasına, pestlenmesine hatta tamamen kaybolmasına neden olabilirler (Kolçak, 1998).

Ses tellerinin sağlığı ve doğru kullanılması dolaylı olarak sesinde etkili ve güzel kullanılmasını sağlar. Ses genellikle hafiften kuvvetliye ve tekrar hafife doğru çalıştırılmalıdır. Ses eğitime yeni başlamış bir öğrencinin ses türünün doğru saptanması çok önemlidir. Bunun için acele edilmeden seslerin gelişimi bir süre gözlenerek uygun eser seçimleri ve ses teknikleriyle ses tellerini yıpratıp aşındırmadan çalıştırma becerilerinin kazandırılması, ses eğitiminin amacına ulaşabilmesi açısından son derece önem taşır (Çevik, 1999).

Sese nitelik kazandıran alıştırmalarla birlikte ses kendini sürekli yenileyip kalitesini koruyacaktır. Titizlik ve profesyonellik isteyen bu öğreti yanlış verildiği veya uygulandığı zaman, sesin tamamen kötüleşmesi gibi sağlıksız bir ton kazanmasına neden olacak durumlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle sesin, ses eğitimi yöntem ve tekniklerine göre doğru yerleşmesi, bu eğitimin alınmasındaki titizliğe ve uzmanlığa bağlıdır.

Kötü yerleşmiş bir ses sadece dinleyiciyi yormakla kalmaz konuşanı veya söyleyeni yorarak rahatsızlık verir. Bu yanlış ses eğitimi veya yanlış uygulama tekniğinden kaynaklanan sesin yanlış yerleşmesini engellemek için konuşurken bile sesin çıkış özelliğine dikkat etmek ve tekniği bilerek konuşmak gerekir (Çevik, 1999).

Yukarıda belirtilen temel davranışlar, ses eğitimi dersi uygulanan öğrencilerde gerçekleştirilebildiğinde, dersin işleniş biçimi, ses eğitiminin temel ilke ve esaslarını oluşturur.

Ses eğitimi kavramının, bireylere konuşma veya şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmeleri için gereken davranışların kazandırıldığı bir eğitim olduğu ve içinde konuşma, şarkı söyleme, şan ve toplu ses eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındırdığı belirtilmektedir (Töreyin, 2008).

2.5. Ses Hastalıkları

Ses, bilindiği gibi yalnızca biyolojik bir fonksiyon değil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli medyalardan da biridir. Ses sağlığının önemi henüz yeterince anlaşılmamış olduğundan buna bağlı olmak üzere ses bozuklukları da hissedilir ölçülerde artış göstermektedirler. Özellikle de konuşmalı meslekleri olan kişilerde ve bilhassa şarkıcı, şan talebeleri ve şan sanatçılarında ileriki meslek

hayatında ortaya çıkabilecek güçlükler ve bozuklukların önlenmesi ve bilhassa şan ile uğraşacak olan kişilerin daha başlangıçtan itibaren KBB ve foniatrik yönlerden incelenerek, şahsın bu işlere yatkınlığının araştırılması ile mümkün olabilecektir. Ses bozukluğu ileriki yıllarda bu mesleği seçecek olanlar için en büyük engeldir (Cevanşir ve Gürel, 1982).

Çıkardığımız sesin kalitesi, ses tellerinin ne kadar rahat (ya da eforla) hareket ettiği ile yakından ilişkilidir. Ses telleri, senkronize bir biçimde titreşirse çıkan ses de kulağa hoş gelir. Ancak sert bir şekilde, zorlanarak bir araya gelirse çıkan ses hoş olmamakla birlikte, ses telleri kalıcı bir şekilde hasar görebilir.

Ses Hastalıkları Kaç Kategoride İncelenir?

Ses hastalıkları 4 kategoride incelenir:

Organik: Fonksiyon bozukluğundan değil, yapısal değişimlerden ileri gelen hastalıklara verilen isimdir.

Psikolojik: Kişinin ruhsal durumunu ifade eden hastalıklara verilen isimdir.

Nörolojik: Nöroloji Fransızca bir kelimedir. Sinir bilimi demektir.

Fonksiyonel: Yapısal değişim değil, işlevsel bozukluğu gösteren hastalıklar demektir.

2.5.1. Başlıca Ses Hastalıkları

2.5.4.1. Larenjit: (Organik Hastalık)

Larenks mukozasının enfeksiyon kapması sonucu oluşur. Hastalığın Akut ve Kronik iki devresi vardır.

Akut larenjit: Nedeni virüs enfeksiyonudur. Üst solunum yollarının akut bir enfeksiyonu veya bronşit ile birlikte görülebilir. Sesin kalın çıkması ile birlikte boğazı kazıma hissi, öksürük ve yutkunma sırasında ağrı ile kendini belli eder.

Kronik larenjit: Sebebi akut larenjit sırasında sesi yeterli derecede korumamak, sigara içmek, yakıcı gaz ve tozlu kuru hava ile temas etmek, alkol, kronik rinit, sinüzit, tonsillit, yaygınlaşmış diş çürüğü, burundan yapılan solunumun engellenmesi, sesi yanlış kullanma, allerji. Artan ses kısıklığı, konuşma tonunun kalınlaşması, ses kapasite sınırlarının yok olması, boğazı kazıma hissi, yanma, boğazda kaşınma ve ağrı ile kendini belli eder.

2.5.4.2. Faranjit: (Organik Hastalık)

Farenks mukozasının enfeksiyon kapması sonucu oluşur. Hastalığın Akut ve Kronik iki devresi vardır.

Akut Faranjit: Virütik ve bakteriyel olabilir. Boğazda batma ve yanma hissi, yüksek ateş, geniz akıntısı, yutkunmada güçlük görülebilir. Alerjik durumda boğazda kaşıntı ve yabancı cisim kaçmış hissi uyandırır. Halsizlik, yorgunluk ve eklem ağrısı yapar. Bulaşıcı hastalıklarla beraber de oluşabilir. Her üst solunum yolu enfeksiyonuna eşlik edebilen bir hastalıktır.

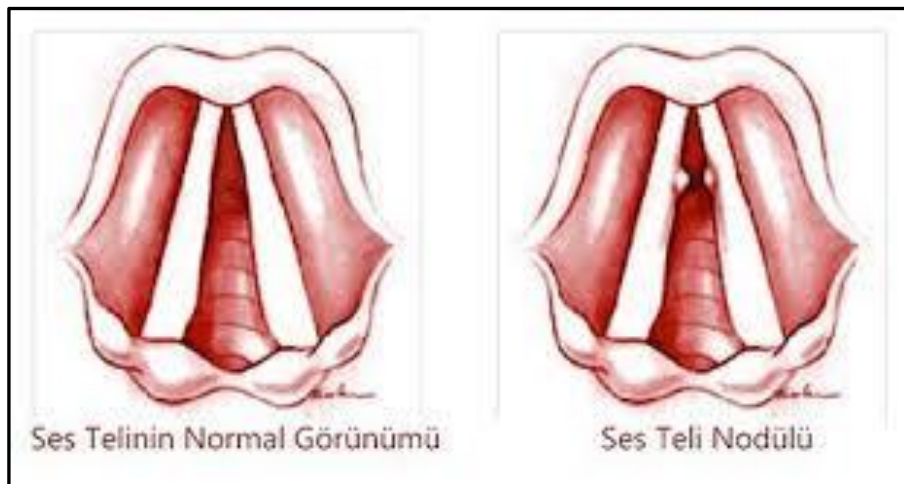
Kronik Faranjit: Akut Faranjitin tedavi edilmediği durumlarda kronikleşebilir.

2.5.4.3. Nodüller ve Polipler

Ses tellerinin orta bölümünde ortaya çıkan ve en sık görülen iyi huylu oluşumlardır.

Nodüller: Ses telleri üzerinde oluşmuş nasırımsı yapılarıdır.

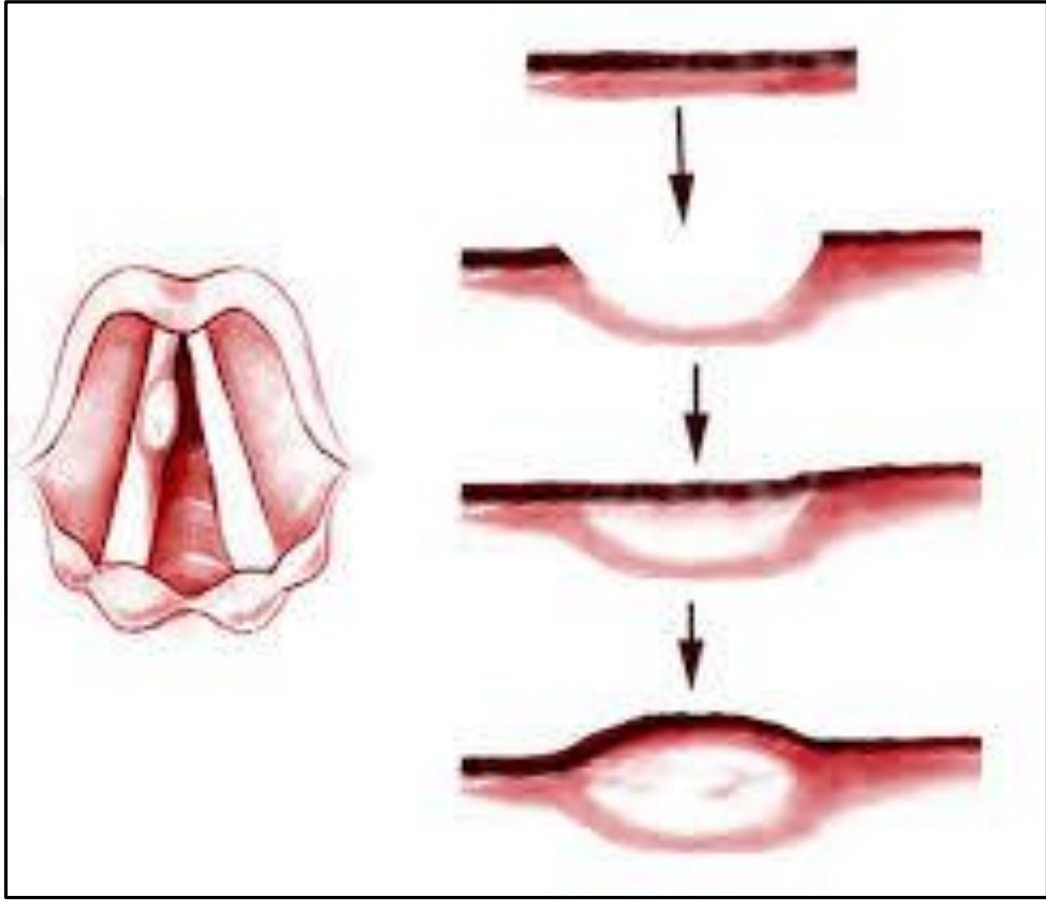
Polipler: Nodüllerden farklı olarak içi sıvı dolu oluşumlardır. Bu yapılar, görünmez kan damarları tarafından beslenir. Boğuk, zorlamalı ses ve çabuk yorulma hem nodülün hem de polipin tipik belirtisidir. Hem nodül hem de polip konuşma ya da şarkı söyleme sırasında oluşan ses teli tramvasına bağlı olarak meydana gelmektedir. Sigara ve alkol kullanımı, kafein, allerji, reflü, zararlı kimyasallara maruz kalma gibi faktörler de nodül ve polip oluşumunda etkili olmaktadır.



Şekil 2.2. Nodüller ve polipler (Anatomica, 2021)

2.5.4.4. Ses Teli Kisti: (Organik Hastalık)

Ses tellerinde oluşan kistler, vücudun herhangi bir yerinde oluşan kistlerle aynıdır. Bu oluşumlar, içi sıvı dolu ve deri tarafından sarmalanmış keseler halindedir. Tek taraflı kistler, ses tellerinin en fazla titreşime giren orta bölgesinde görülür. Ses teli kistlerinin nedeni tam olarak bilinmemektedir. Ses tellerinin en çok titreşime giren orta noktasında oluşmasından dolayı, ses kullanımının bu kistlerin ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.



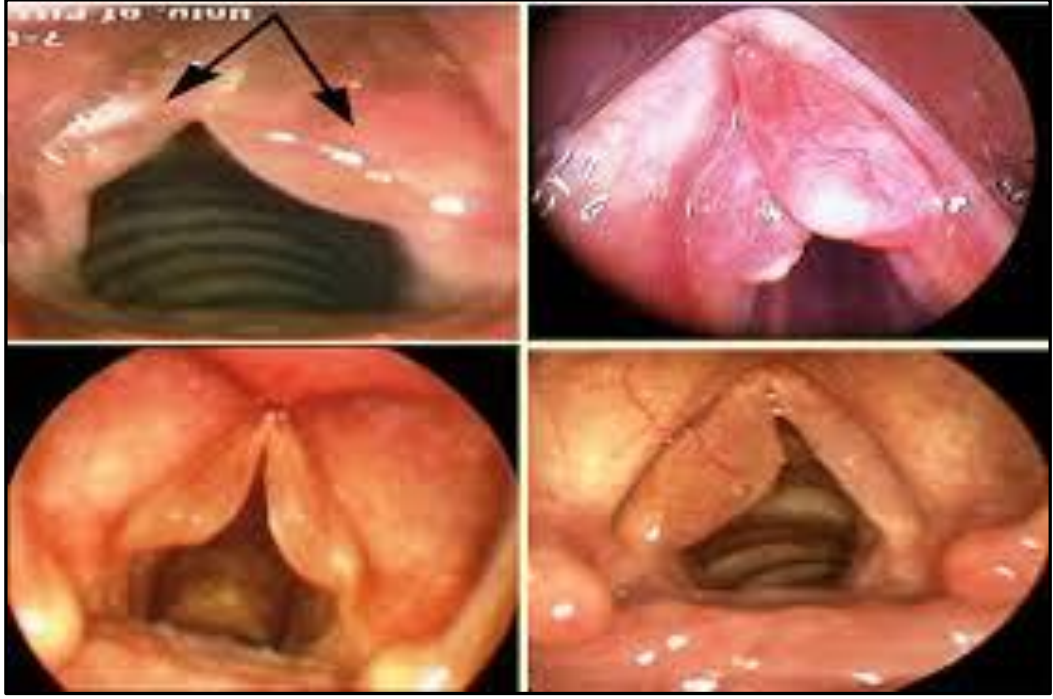
Şekil 2.3. Ses teli kisti (Anatomica, 2021)

2.5.4.5. Püberfoni: (Organik Hastalık)

Ergenlik döneminden sonra, organik bir nedene bağlı olmaksızın ergenlik dönemine ait sesi kullanmada ısrar etme durumudur. Problem, yüksek perdeden sesini kullanan erkeklerde daha sık görülmektedir. Püberfoni ender de olsa sesini yüksek perdeden (çocuk sesi gibi) kullanan kadınlarda da görülebilmektedir. Püberfoninin nedenine ilişkin sistematik bir çalışma bulunmamaktadır.

2.5.4.6. Reinke Ödemi: (Organik Hastalık)

Reinke ödemi; ses telleri boyunca görülen balon gibi şişliklerdir. Bu rahatsızlığın belirtisi, (özellikle kadınlarda) aşırı düşük perdeden konuşmadır. Rahatsızlığın nedeni; sesini fazla kullanan, sigara içen, kimyasallara maruz kalan, aşırı alkol alan ve reflüsü olan kişilerde sık görülmektedir. Eğer şişlik hava yolunu kapayacak düzeydeyse o zaman cerrahi müdahale gerekmektedir. Şişliğin hafif olduğu durumlarda önce ses terapisi tercih edilmektedir.



Şekil 2.4. Reinke ödemi (Anatomica, 2021)

2.5.4.7. Reflü: (Organik Hastalık)

Mide asitinin patolojik şekilde mideden özafagusa, yemek borusuna doğru geri kaçıışı reflüdür. Ses sanatçıları için en tehlikeli hastalıklardan biridir. Ülkemizde çok sık rastlanır. Mide içeriğinin ağıza gelmesi yutma gücünü önemli reflü belirtileridir. Asidik olduğu için direk tahriş sebebidir. Tedavisinde en önemli nokta yaşam tarzında değişiklik yapmaktır.

2.5.4.8. Kas Gerilim Disfonisi: (Psikolojik Hastalık)

Bir ya da birkaç kasın fazla kullanılması sonucu seste yorgunluk ve rahatsızlık hissedilmesidir. Çoğunlukla tek başına ortaya çıksa da, bazı durumlarda organik sorunlara da eşlik edebilmektedir. Kas gerilim disfonisi için ses terapisi tercih edilen

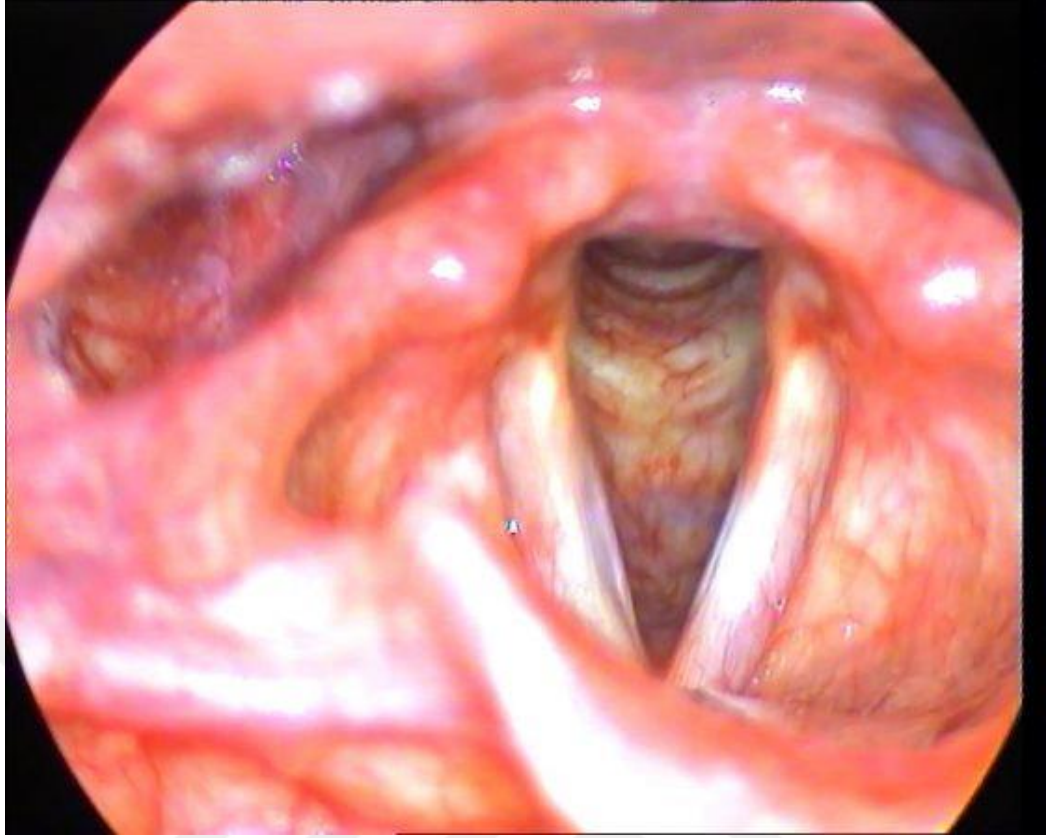
yöntemdir. Değişik terapi yaklaşımları kullanılabilmektedir. Gırtlak masajı ve yumuşak fonasyon tedavide oldukça etkili olan yöntemlerdir.



Şekil 2.5. Kas gerilim disfonisi (Anatomica, 2021)

2.5.4.9. Sulkus Vokalis: (Anatomik Hastalık)

Ses teli sulkusu, ses teli dokusu boyunca görülen oluklardır. Bu oluklar, ciddi ses bozukluklarına neden olmaktadır. Genel sulkus belirtileri; güçsüzlük, yorgunluk ve tiz sestir. Ses teli sulkusunun nedenine ilişkin araştırmalar devam etmektedir. Nedeni bilinmemektedir. Bazı vakalar kist alındığı durumlarda görülmektedir. Diğer vakalar ise doğuştan olabilmektedir. Ses terapisi, bazı belirtilerin ortadan kalkmasına yardımcı olsa da rahatsızlığı tamamen yok edememektedir. Daha etkili tedavi için çoğunlukla cerrahi müdahale gerekmektedir.



Şekil 2.6. Sulcus vokalis (Anatomica, 2021)

2.5.4.10. Granülomlar: (Organik Hastalık)

Granülomlar, gırtlakta oluşan damarlı dokulardır ve çoğunlukla ses tellerinin arka kısmında oluşur. Rahatsızlığın nedeni mide asitinin gırtlakın arka bölümünü tahriş etmesi sonucu oluşmaktadır. Ayrıca granülomlar, tüberküloz ya da HIV+ olma durumuna bağlı olarak da oluşabilmektedir. Düşük perdede ses üretimi ve gırtlakın arka bölümünün aşırı kullanımının da granüloma sebep olduğu görülmektedir. Tedavinin en önemli bölümünü reflü tedavisi oluşturmaktadır. Eğer lezyon çok büyükse ve ilaç tedavisine yanıt alınamıyorsa mikrocerrahi ve ses terapisi uygulanır.



Şekil 2.7. Granülomlar (Anatomica, 2021)

2.5.4.11. Ses Teli Felci: (Nörolojik Hastalık)

Ses teli felci, ses tellerine giden bir ya da birkaç sinirin zayıf çalışması ve ses tellerinin hareket edememesi ya da normale dönememesi durumudur. Birçok durumda ses telleri ya tam kapanma gerçekleştiremez ya da hiç kapanamaz. Aynı zamanda ses telleri ince tonda sesleri üretmek için gerektiği gibi uzayamaz. Çok nadir olarak, ses tellerinin açılmadığı da görülmektedir. Ses teli felci, pek çok şeye bağlı olabilir. En sık rastlanan sebepler viral kaynaklıdır. Hasta grip ya da üst solunum yolu enfeksiyonu ve buna bağlı olarak larenjit geçirdiğinde bu tür sorunlar yaşanabilir. Diğer sebepler ise cerrahi girişimler (göğüs, boyun ya da omuz), kalp sorunları ve nadiren beyin hasarlarıdır. Ses tellerinin kapanma kalitesini arttırmak için ses terapisi uygulanır. Bazı durumlarda cerrahi müdahale ile ses tellerinin sesleme ve yutma sırasında kapanmasını sağlayacak şekilde işlem yapılır.

2.5.4.12. Spazmodik Disfoni: (Psikolojik Hastalık)

Spazmodik disfoni, ses üretme sırasında ses tellerinin aniden kasılarak sesin kesilmesine neden olmasıdır. Ses etkilenirken öksürme, gülme gibi istemsiz olarak yapılan hareketler ve hatta şarkı söyleme bile normal olabilir. Rahatsızlığa neyin sebep olduğu henüz bilinmemektedir. Ancak bazı vakalarda sebep; hiçbir bozukluğa bağlanamayan az düzeyde olağan dışı sinir yapısı ya da beyine bağlanmaktadır. Bu olağan dışı durum, ses üretme dışında başka bir soruna yol açmamaktadır. Spazmodik disfoninin ses tellerinin uyarılmasına karşı bir tepki olarak oluştuğu düşünülmektedir.

2.5.4.13. Transgender Ses Problemleri: (İatrojenik Hastalık)

Transgender ses problemleri, bir kişinin biyolojik cinsiyetinden, karşı cinse geçme tercihi nedeniyle görülen ses problemidir. Kadın ve erkeklerin ses üretim sistemleri ve biyolojik yetenekleri farklı olduğundan karşı cinse geçme tercih edildiğinde kullanılan ilaçlar ve yöntemler sonrasında ortaya ses problemi olarak çıkar. Transgender ses problemleri tıbbi yöntemler, cerrahi ve ses terapisi yöntemiyle tedavi edilmektedir. Uygulanan tıbbi ve cerrahi müdahalenin devamında tedavi sürecini davranışsal yaklaşımlı ses, konuşma ve dil terapisi oluşturmaktadır.

2.5.4.14. Gırtlak Kanserleri: (Organik Hastalık)

Nefes borusunu yutma sırasında koruyan havanın akciğere ulaşmasını sağlayan ve ses telleri vasıtasıyla ses üreten gırtlak, solunum ve sindirim sisteminin ayrıldığı bölgedir. Baş boyun kanserleri arasında bulunan gırtlak kanseri boğazın dil kökü ile nefes borusu arasında kalan ses tellerinin bulunduğu bölgede oluşur. Larenks ve larengeal kanser olarak da bilinen gırtlak kanseri baş boyun kanserleri arasında en sık görülen kanser türlerinden biridir. Kronik larenjit, sigara tüketimi, reflü, sesi zorlamak bu tür patolojileri oluşturan nedenlerden olabilir.



Şekil 2.8. Gırtlak kanserleri (Anatomica, 2021)

2.6. Foniatri:Ses Organının Korunması ve Bakımı

“Foniatri, konuşma organının anatomisini, fizyolojik ve patolojik fonksiyonlarını inceleyen, sağlık ve bakımı ile ilgilenen bir bilim dalıdır.” (Cevanşir ve Gürel, 1982)

2.6.1. Vücut Direncinin Korunması

- Ayakları ısıtmemek,
- Açık havada, özellikle soğuk ve yağışlı havalarda sokakta yürürken konuşmamak,
- Gereğinden fazla örtünmemek,
- Faranjit tedavilerini ihmal etmemek veya bu süre içinde sesi yormamak,
- Nem derecesi yüksek yerlerde veya çok sıcak, kuru ve kimyevi maddeler içeren yerlerde bulunmamak (Cevanşir ve Gürel, 1982; 62-63).

2.6.2. Ses Organının Bakımı

- Uzun süre ara vermeden çalışmamak gerekir, ses telleri için son derece sakıncalıdır.
- Çok dar elbiseler ve kemerler rahat solunumu engellediğinden kullanılmamalıdır
- Sabahları yapılan soğuk duş ve masaj vücudun dayanıklılığını artırır
- İnhalasyon, tedavide faydalı olmakla birlikte fazla mentollü ve papatyayla yapıldığında zararlı olmaktadır
- Yüzme sporu, konuşmacılar ve ses sanatçıları için en yararlı sporlardan biridir
- Uzun süre rüzgârlı ve güneşli sahillerde kalınmamalıdır
- Bisiklete binmek, golf oynamak, belirli bir tempo ile ormanda koşmak da faydalı olmaktadır.
- Yeterli beslenmek ve fazla yağlanmamak gereklidir.
- Yemek yendikten sonra konferans vermek veya şarkı söylemek doğru değildir. (En az 2 saat beklenmelidir.)
- Sesi hastalıklardan korumak kadar fonksiyonel olarak doğru kullanmak da gereklidir, devamlı glottis çarpması ile ses vermemeli, yumuşak fonasyonu alışkanlık haline getirilmelidir.
- Yüksek tonlarda ses zorlanmamalıdır.
- Ses pianodan forteye ve forteden de yine pianoya dönerek çalıştırılmalıdır.
- Farenksin büzülmesi ve larenksin yukarı çıkması rezonansı azaltır.
- Genç şarkıcılarda ses türü genellikle başlangıçta saptanmayabilir bu açıdan literatür seçerken çok dikkatli olunmalıdır.

- Sesin tek bir register (ses aralığı) olarak eğitilmesi önemle göz önünde tutulmalı, değişik registerler izole edilmemelidir.
- Ses gereğinden fazla süre çalıştırılmamalı, zaman zaman dinlendirilmelidir.
- Solunumda ekonomiye önem verilmeli, başka bir deyişle minimum hava ile maksimum bir ses becerisi kazanılmalıdır.
- Uyku en önemli ilaçtır
- Artikülasyona çok önem verilmelidir (Cevanşir ve Gürel, 1982; 62-63)

2.7. Artikülasyon egzersizleri

Egzersizlere başlamadan evvel doğru solunumun (diyafram nefesinin) öğretilmesi ve maske sesinin oluşturulması sağlanmalıdır. Tekerlemelerle yapılacak olan alıştırmalardan önce dudak egzersizleri, dil egzersizleri ve çene egzersizleri muhakkak yapılmalıdır. Tarifli maddeler halinde verilmiştir.

- Dudak egzersizleri: Dudaklar, periyodik olarak abartılı bir şekilde yana ve öne doğru hareket ettirilir. i-u, u-i, i-u-a, ö-e-ü
- Dil egzersizleri: Dil, dudaklara ve ağız kenarlarına değdirilmeden dışarı içeri doğru hareket ettirilir. Sonra dil ucu ile dudak çevresini, sağdan sola ve soldan sağa olmak üzere değildir.
- Çene egzersizleri: Alt çene yatay, düşey ve dairesel hareket ettirilir, çiğneme ve emme hareketleri yapılır.

2.8. Artikülasyon Alıştırmaları

Artikülasyon alıştırmaları çalışılırken bir kurşun kalem yatay şekilde dişler arasında tutulur ve aşağıdaki tekerlemeler diyafram nefesi desteği ile maskede söylenmeye çalışılır. Öğretici sesin önde tınlayıp tınlamadığına, özensiz ve abartılı artikülasyona, son hecelerin yutulup yutulmadığına, havalı konuşma olup olmadığına, sesin forse edildiğine, knödel (sesin buruna sokulması) olup olmadığına, çok ince veya çok kalın sesle konuşulup konuşulmadığına, modaya uygun ses kullanımının olup olmadığına veya seste bir zorlanma olup olmadığına dikkat etmek zorundadır.

B- Bir berber bir berbere bre birader beri gel demiş

Bre birader bar bar bağırma.

C- Can canaydı, Can ve Canan cancana

Cafer, cana can katardı Can gibi

- Ç- Çan çalarken çayda çıra oynardı
Çapkın çavuş çamdan çama sıçradı
- D- Dalda duran, daldan dala atladı
Davar, dama dalar dalmaz durmadı
- F- Fazıl, Fadıl'a farfara dediğini farketmemiş
Fırıncı, fırıncının francasına fazla fiyat istemiş
- G- Gergedan, gergedana gelin gibi güzelsin demiş
Gece gitmiş, gündüz gitmiş, gar görünmüş, işi bitmiş
- H- Hacamatlı Hacıyatmaz hastaneye haber saldı
Habercinin haberleri, Haydar Has'a ulaşmadı
- J- Japonya'dan Jaluziler jandarmaya gelmedi
Jaleleri jandarmalar Japonya'dan getirmiş
- K- Kırk küp kırkının da kulpu kırık küp
Kör kirpi kör kirpinin kürkünü yırttı
- L- Lahanayla lakerdanın, lüferin lezzeti yanında lafı olur mu
Leziz limonlu lahanayı Lemon yedi
- M- Mutlu muhtar Marmaris'ten Malkara'ya mandalina muz satar
Mahir Mumcu, Mürefte'den Merzifon'a Malkara'dan mal satar
- N- Namlı nalbant nallamadan mal almış Nallıhan'dan
Narlıcalı Neriman nenesinin nanesini Nallıhan'dan getirtmiş
- P- Patronumun puroları patır patır patladı
Paylanan para palavracı patronunu patakladı
- R- Remziye rakeden rakkaseyle raksetti
Rezzan Ramazan'ın rakısını Rizeli Raziye'ye verdi
- S- Sıra sıra sıralanmış sarı sırma saranlar
Sade suyu sirke sanıp sunduğun sarıklının sarayları sorulur
- Ş- Şaşı şaşının şamdanını şamarladı
Şaşkın, şaşkının şamatasına şaşakaldı
- T- Tatar, tatarın tarandığı tarakla taranmadı
Tamtamcı, tamtamıyla tamtam çalan tamtamcıyı tartakladı
- V- Veli, valinin villasından vapura koştı
Veznedar veznedarın vergisini veremedi
- Y- Yakışıklı yamyam, yaşlı yamyamın yamru yumru yatağına yakalanmadan yattı

Z- Zevzek zorba, zindancının zincirli zilini zedeledi (Türk Dil Kurumu,
Tekerlemeler, Kemal Sadık GÖĞCELİ, Ankara, 1946)



3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, modeli, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, tarama modelinde yapılmış olup araştırmanın verileri anket yöntemi ile elde edilmiştir. “Thomas (1988) anketi (questionarie) insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyali olarak tanımlamıştır”(Çakmak, 2015;124). Araştırmanın örneklemi oluşturulan ve Random (rastlantısal) yöntemle seçilmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Klasik Türk Müziği Korolarındaki (101) ses sanatçılarının foniatri ve şan eğitimi ile ilgili 20 sorudan oluşan (Likert ölçekli) anket yöntemi uygulanmış sorulara verilen cevaplar istatistiki olarak analiz edilmiştir. Anket sorularımız Cronbach’s Alpha güvenirlik testi ile test edilmiş olup ölçeğin güvenlik katsayısı 0,871 olarak tespit edilmiş, oldukça güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde görev yapan Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne bağlı “Cumhurbaşkanlığı, Samsun, Ankara, İzmir, Bursa, Mersin, Elazığ, Diyarbakır” Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan Ses sanatçıları, bu araştırmanın örneklemi; Random (rastlantısal) yöntemle seçilen “Cumhurbaşkanlığı, Samsun, Ankara, İzmir, Elazığ, Diyarbakır” DKTM Korolarında görev yapan ses sanatçıları oluşturmaktadır. Araştırmanın anket aşamasını DKTM Korolarındaki Ses sanatçılarından 101 kişi cevaplamıştır. Ankete ait sosyodemografik verilere 4.1. tabloda yer verilmiştir.

3.3. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modeli ile yapılmıştır. Araştırmada nicel yöntemler uygulanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, nicel yöntem olarak ; araştırmanın örneklemi oluşturulan DKTM Korolarındaki 101 ses sanatçısı arasında foniatri ve şan eğitimi konusunda 20 adet

sorudan oluşan beşli likert yöntemli anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca anket soruları ile ilgili KBB uzmanından görüş alınmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanma

Araştırmanın örneklemini oluşturan Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Klasik Türk Müziği Korolarındaki 101 ses sanatçısı arasında uygulanan anket sorularına verilen cevaplardan elde edilen veriler, betimsel istatistik olarak EXCEL ve SPSS bilgisayar programları aracılığı ile tablo ve grafikler oluşturularak analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular ise ilgili yayın ve araştırmalarla yorumlanmıştır.

3.6. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Savcı (2020) “Türk Müziği Konservatuarlarında Ses Eğitimi Anlayışının İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde Klasik Türk Müziği, Halk Müziği ve dini müziğimizdeki ses eğitimi konusunda incelemelerde bulunulmuş, ortak bir eğitimden ziyade her eğiticinin kendisine göre belirlediği eğitimi verdiğinin tespitine varılmış, tez çalışmasının sonucunda Türk Müziği’nin kazanımları açısından nitelikli bir ses icrâcısının nasıl yetişebileceğine dair fikirler öne sürülmüş ve böylesi bir ses icrâsına öğrencinin ulaşabilmesi için yeni bir metodolojinin oluşturulabilmesi için bir kapı aralanmaya çalışılmıştır.

Ayaz (2018) “Türk Makam Müziği’nde Ses Eğitime Yönelik Öğretim Metodu Modeli Önerisi” isimli doktora tezinde Türk Makam Müziği ses eğitimi alanında uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda Batı Müziği kuram ve metotları yardımı ile makamsal egzersiz, etüt ve süsleme elemanlarının sıklıkla kullanıldığının makam müziği ses eğitimi programı için bir metot modeli önerisi oluşturulması amaçlanmıştır. Yapılan ses eğitiminin Türk Makam Müziği üslup ve tavır anlayışına etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ileri seviye ses eğitimi metot ve modeli çalışması yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Altuntaş Özcan (2010) “Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Uygulanan Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde GTSM Devlet Konservatuarlarının TSM ses eğitimi derslerinde uygulanan bireysel ses eğitimi yöntemlerinin her konservatuarda farklılıklar gösterdiğinin sonucuna varılmış ve Türk Sanat Müziği Tavrı ve Üslub öğretimi konusunda öneriler sunulmuştur.

Yılmaz (2019) “ Lisans Düzeyinde Yürütülen Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde lisans

seviyesindeki Türk Sanat Müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının mevcut durumunun nasıl olduğu araştırılmış, öğretim elemanlarının görüş ve önerileri değerlendirilmiş, Türk Müziği ses eğitimi alanında sistematik bir düzeninin olmamasının alana yönelik kaynak yetersizliğinin problemlere yol açtığı ve bireysel yoğun bir eğitim verilememesi sonucuna varılmıştır. Bu alana yönelik uzman akademisyenlerin bir araya gelerek ortak bir öğretim metodu oluşturmalarının gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Öner (2020) “Klasik Türk Mûsikîsi’nde Ses Açma Egzersiz Teknikleri” isimli araştırma makalesinde Klasik Türk Mûsikîsi’nde ses açma egzersiz tekniklerinin dayanakları anlatılmış ve genel hatlarıyla ses açma alıştırmaları gösterilmiştir. Bu egzersizler öğrenciler üzerinde uygulanmış, pilot çalışma sonrasında ses açma egzersiz tekniklerinin ses icrâsında söyleme kolaylığı, doğru ses elde etme, perde hakimiyetinin kazandırılması, makam aralıklarının anlaşılması, ses kaybetmenin engellenmesi, esere hazırlık yönünden öğrencilere önemli katkısı olduğu gözlemlenmiştir. Eser seslendirmeden önce ses açmada makamsal egzersizlerin kullanılmasının Klasik Türk Müziği ses icrâcılığı için faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Oksayoglu (2018) “Ses Sağlığı ve Korunmasına Yönelik Öğrenci Tutumları: Anadolu Üniversitesi Opera Anasanat Dalı Öğrencileri Örneği” isimli yüksek lisans tezinde insan sesinin üretimini sağlayan anatomik yapılar ve fizyolojik sistemler incelenerek ses sağlığını olumsuz yönde etkileyen faktörler açıklanmış, Anadolu Üniversitesi Anasanat Dalı öğrencilerinin ses sağlıklarını korumaya yönelik sergiledikleri tutumlar belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu tez Türkiye’de Opera Şan Anasanat Dalında Farmakoloji ve Eczacılık Anabilim Dalı ile ortak yapılan ilk çalışmalardan birisi olması nedeniyle akılcı ilaç kullanımına yönelik farkındalık yaratması açısından şan sanatçılığı için büyük önem taşımaktadır.

Uras (1998) “Türk Halk Müziği İcra Özelliklerinin Ses Eğitimi (Şan Tekniği) Açısından Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde sesin tanımı, ses eğitimi(şan), Geleneksel Türk Müziğinde ses eğitimi, Türk Halk Müziği icrâ özelliklerinin Şan tekniği açısından incelenmesi konularında bilgiler verilmiş, Geleneksel Türk Müziği sözlü eserlerin seslendirilişi ile ilgili sorunlar belirlenmiş, batı ülkelerindeki bilimsel yöntemlerle saptanmış ses eğitimi irdelenmiş ve Türk Müziğine uygulanabilirliği ele alınmıştır. Bu incelemeler sonucunda ses organının sağlığını korumak, kondüsyonunu muhafaza etmek amacıyla yöntemler belirlenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan Cumhurbaşkanlığı, Samsun, Ankara, İzmir, Elazığ, Diyarbakır Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarına uygulanan anket sorularına ilişkin bulgular ve yorumlar ile ilgili yayın ve araştırmalardan elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan ses sanatçılarının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1. Araştırma kapsamına alınan sanatçıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular

	CİNSİYET	YAŞ ARALIĞI					MEZUN OLUNAN OKUL				ÜNİVERSİTE MESLEKİ MÜZİK BÖLÜMLERİNDEN				KAÇ YILLIK KORO/ SES SANATÇISINIZ?	Toplam K.S.
KOROLAR	Kadın Erkek	Diğer	18-25	26-40	41-65	Lise	Ön lisans	Lisans	Diğer	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	5-15	16-25	26+	
Cumh. DKTMK	1 5	0 0	3	3	0	0	0	0	0	3	3	0	2	2	2	6
Samsun DKTMK	13 9	0 0	6	16	6	1	3	1	6	5	0	10	3	9	22	
Ankara DKTMK	19 10	0 0	2	27	6	2	20	0	1	0	0	1	6	22	29	
İzmir DKTMK	5 7	0 0	1	11	4	0	4	3	1	0	0	0	2	10	12	
Elazığ DKTMK	6 10	0 1	6	9	5	3	2	0	6	0	0	5	5	6	16	
Diyarbakır DKTMK	7 9	0 0	11	5	3	1	1	2	9	0	0	11	3	2	16	
Total	51 50	1	29	71	24	7	30	6	26	8	0	29	21	51	101	

Araştırmaya katılan sanatçıların %50,5'inin kadın, %49,5'inin erkek olduğu tespit edilmiştir. Yaş aralıkları ise %1,0'ın 18-25 yaş aralığında, %28,7'sinin 26-40 yaş aralığında ve %70,3'ünün 41-65 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Mezun olduğu okul yönüyle incelendiğinde %35,8'inin Lise, %10,4'ünün Ön lisans, %44,8'inin lisans ve %9,0'unun diğer okul mezunu olduğu belirlenmiştir. Mezun olduğu Üniversite Mesleki Müzik Bölümleri açısından incelendiğinde %76,5'inin lisans ve %23,5'inin yüksek lisans olduğu belirlenmiştir. Koro/ses sanatçılığı çalışma yılı incelendiğinde %28,7'sinin 5-15 yıl aralığında, %20,8'inin 16-25 yıl aralığında ve %50,5'inin 26 yıl ve üzeri ses/koro sanatçılığı yaptığı tespit edilmiştir.

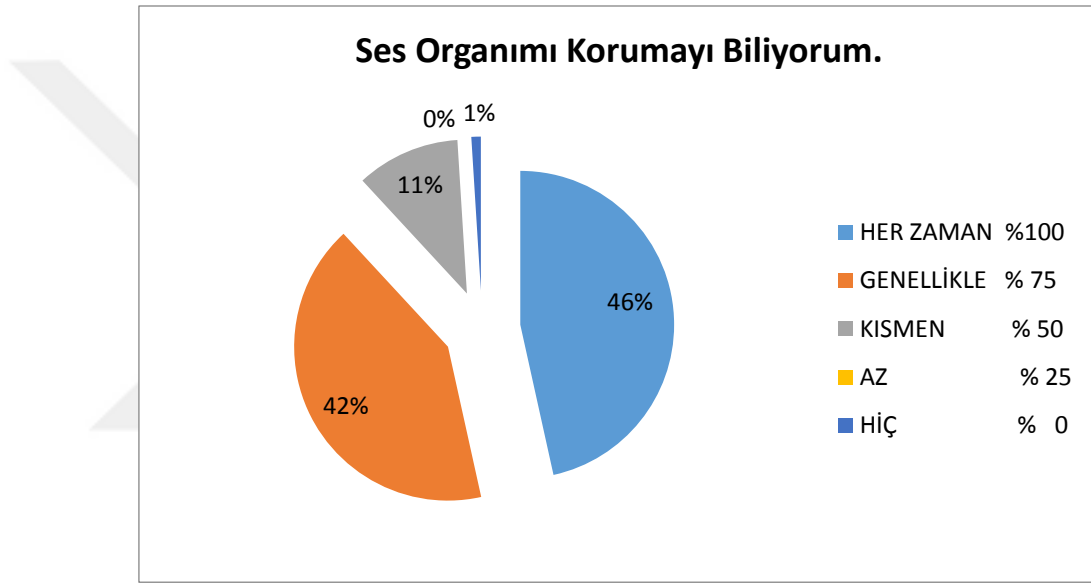
4.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının sesin terapisi, korunması ve bakımına yönelik görüşleri nelerdir?

Tablo 4.2. Ses organımı korumayı biliyorum

Ses organımı korumayı biliyorum.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	47	46,53
GENELLİKLE % 75	42	41,58
KISMEN % 50	11	10,89
AZ % 25	0	0,00
HİÇ % 0	1	0,99
Toplam	101	100,00

Tablo 4.2 den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 47’si Her Zaman, 42’si Genellikle, 11’i Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.1. Ses organımı korumayı biliyorum

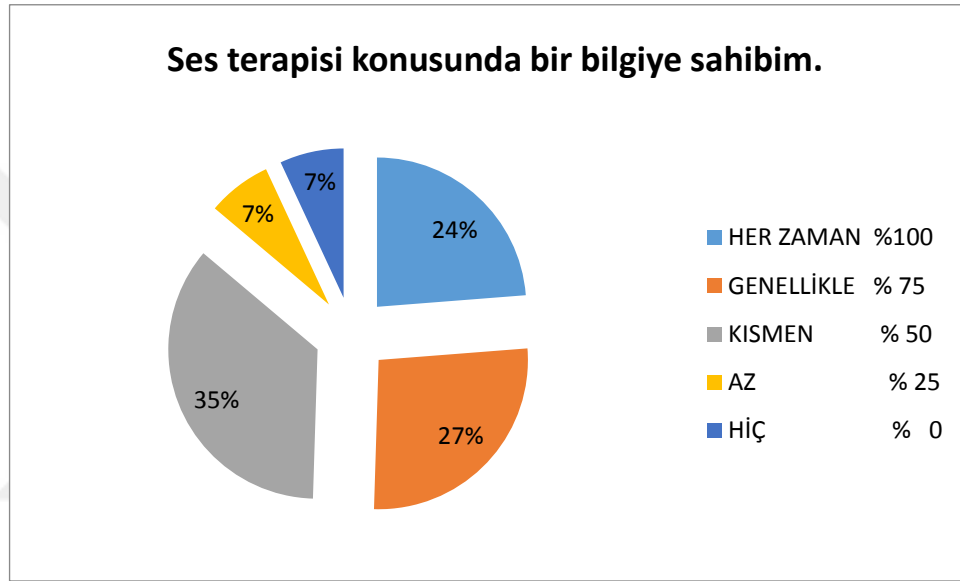
Tablo 4.2 ve Şekil 4.1 de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %46’lık oranla Her Zaman, %42’lik oranla Genellikle, %11’lik oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses organımı korumayı biliyorum diye cevap veren ses sanatçılarımızın bu konuda bilinçli oldukları fakat 15 ve 16. Sorulara verdiği cevaplar neticesinde cevapların birbiri ile çeliştiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.3. Ses terapisi konusunda bir bilgiye sahibim

Ses terapisi konusunda bir bilgiye sahibim.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	24	23,76
GENELLİKLE % 75	27	26,73
KISMEN % 50	36	35,64
AZ % 25	7	6,93
HİÇ % 0	7	6,93
Toplam	101	100,00

Tablo 4.3 ‘den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 36’sı Kısmen, 27’si Genellikle, 24’ü Her Zaman cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.2. Ses terapisi konusunda bir bilgiye sahibim

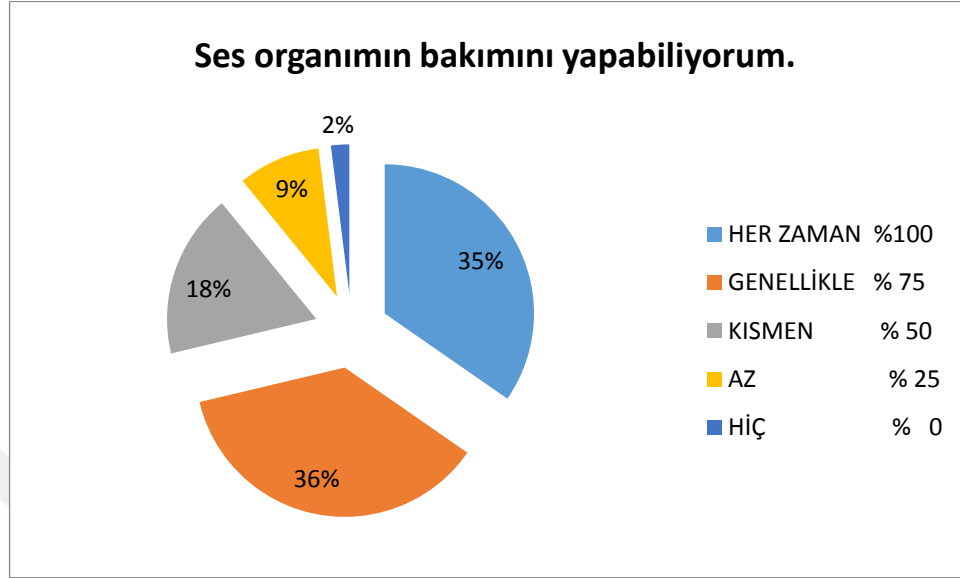
Tablo 4.3 ve Şekil 4.2 de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %35’lik oranla Kısmen, %27’lik oranla Genellikle, %24’lük oranla Her Zaman cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın ses terapisi konusunda bilinçli olduğu fakat yeterli oranda bilgili olmadıkları anlaşılmıştır.

Tablo 4.4. Ses organımın bakımını yapabiliyorum

Ses organımın bakımını yapabiliyorum.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	35	34,65
GENELLİKLE % 75	37	36,63
KISMEN % 50	18	17,82
AZ % 25	9	8,91
HİÇ % 0	2	1,98
Toplam	101	100,00

Tablo 4.4’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 37’si Genellikle, 35’i Her Zaman, 18’i Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.3. Ses organının bakımını yapabiliyorum

Tablo 4.4 ve Şekil 4.3’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %36’lık oranla Genellikle, %35’lik oranla Her Zaman, %18’lik oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

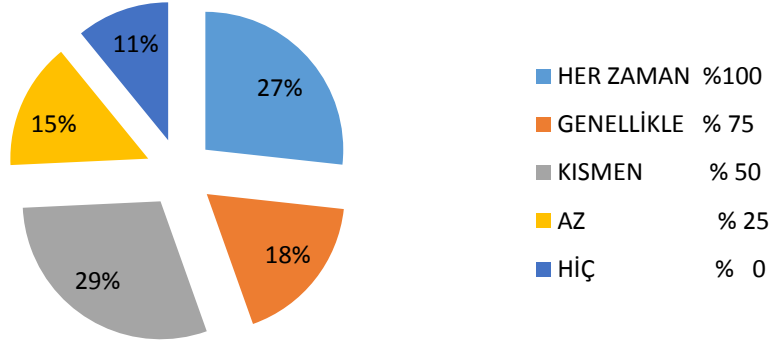
Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun ses organının bakımını yapabildikleri anlaşılmıştır.

Tablo 4.5. Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım

Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	27	26,73
GENELLİKLE % 75	18	17,82
KISMEN % 50	30	29,70
AZ % 25	15	14,85
HİÇ % 0	11	10,89
Toplam	101	100,00

Tablo 4.5’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 30’u Kısmen 27’si Her Zaman, 18’i Genellikle cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:

Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım.



Şekil 4.4. Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım

Tablo 4.5 ve Şekil 4.4 de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %29'luk oranla Kısmen %27'lik oranla Her Zaman, %18'lik oranla Genellikle, cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarının çoğunluğunun sesin korunması ve bakımı yönünde herhangi bir eğitim almadıkları anlaşılmıştır.

Ses sağlığının çok önemli olduğu ve bu konuda ayrıca bir eğitim verilmesi gerektiği anlaşılmıştır. İlgili yayın ve araştırmalardan elde ettiğimiz veriler ve görüşler şöyledir;

Özcan (2010)'a göre; "Ses eğitimi dersleri yalnızca şarkı söylemeye yönelik değildir. Ses sağlığı ve sesin korunmasına yönelik bilgiler de bilinçli bir şekilde öğrenciye verilmelidir."

Oksayoglu (2018)'na göre;"Mesleki kariyerlerini ses üretim mekanizmalarına bağlayan bütün profesyonel ses kullanıcıları için ses sağlığı uzun ve başarılı bir kariyer açısından büyük önem taşımaktadır."

Savcı (2020)'ya göre; "Araştırmasında Konservatuarlarda ses sağlığının korunmasına ilişkin öğrencilerin yeterli bilgiyle okula gelmediği, dersi veren uzmanın bilgisinin olduğu kadar bu konuda bilgilendiği sonucuna varılmıştır.

Kolçak (1998)'a göre;"Ses eğitiminde, ses tellerinin en iyi performansı sağlayabilmesi, sesin sağlığı ve korunması ile mümkün olabilir. Yapılacak olan ses icrâsının kalitesi sesin sağlıklı olmasına bağlıdır. Bu nedenle Sesini eğitmek isteyen bireylerin her şeyden önce ses sağlığını koruması gerekir."

Anket sorularına verilen cevaplardan elde edilen veriler ve ilgili yayınlardan elde edilen veriler birbiriyle örtüşmektedir. Ses icrâcılığı mesleğini seçecek olan kişilere ses sağlığı konusunda Türk Müziği Konservatuarlarında yeterli bilgi verilmediği, ses sağlığı konusunun ihmale uğradığı bilgisine ulaşılmıştır.

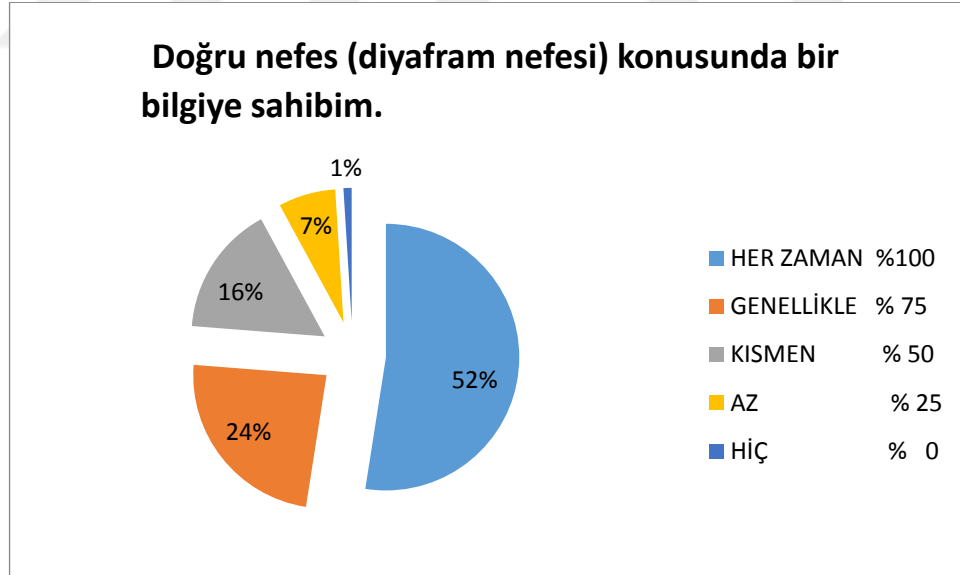
4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının ses rengi ve ses egzersizleri hakkındaki bilgilerine yönelik görüşleri nelerdir?

Tablo 4.6. Doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda bir bilgiye sahibim

Doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda bir bilgiye sahibim.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	53	52,48
GENELLİKLE % 75	24	23,76
KISMEN % 50	16	15,84
AZ % 25	7	6,93
HİÇ % 0	1	0,99
Toplam	101	100,00

Tablo 4.6’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 53’ü Her Zaman, 24’ü Genellikle, 16’sı Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.5. Doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda bir bilgiye sahibim

Tablo 4.6 ve Şekil 4.5’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %52’lik oranla Her Zaman, %24’lük oranla Genellikle, %16’lık oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun diyafram nefesi konusunda bilgi sahibi olduğu anlaşılmıştır.

Egüz (1976)’e göre “Diyafraam nefesi eğitici tarafından öğrenciye gösterilmeli ve teorik bilgiler bu uygulama sırasında verilmelidir.”

Tablo 4.7. Ses rengimin ne olduğunu (soprano, alto, tenor, bass) biliyorum

Ses rengimin ne olduğunu (soprano, alto, tenor, bass) biliyorum.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	89	88,12
GENELLİKLE % 75	11	10,89
KISMEN % 50	0	0,00
AZ % 25	1	0,99
HİÇ % 0	0	0,00
Toplam	101	100,00

Tablo 4.7’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 89’u Her Zaman, 11’i Genellikle, 1’i Az cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.6. Ses rengimin ne olduğunu (soprano, alto, tenor, bass) biliyorum

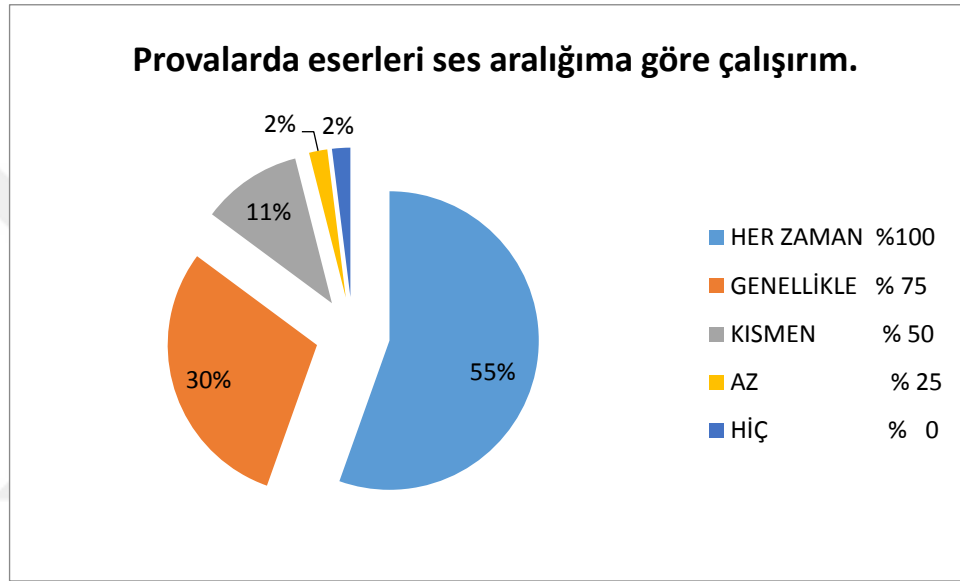
Tablo 4.7 ve Şekil 4.6 ‘da görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %88’lik oranla Her zaman, %11’lik oranla Genellikle, %1’lik oranla Az cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçıların ses renklerini bildikleri anlaşılmıştır.

Tablo 4.8. Provalarda eserleri ses aralığına göre çalışırım

Provalarda eserleri ses aralığına göre çalışırım.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	56	55,45
GENELLİKLE % 75	30	29,70
KISMEN % 50	11	10,89
AZ % 25	2	1,98
HİÇ % 0	2	1,98
Toplam	101	100,00

Tablo 4.8’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 56’sı Her Zaman, 30’u Genellikle, 11’i Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.7. Provalarda eserleri ses aralığına göre çalışırım

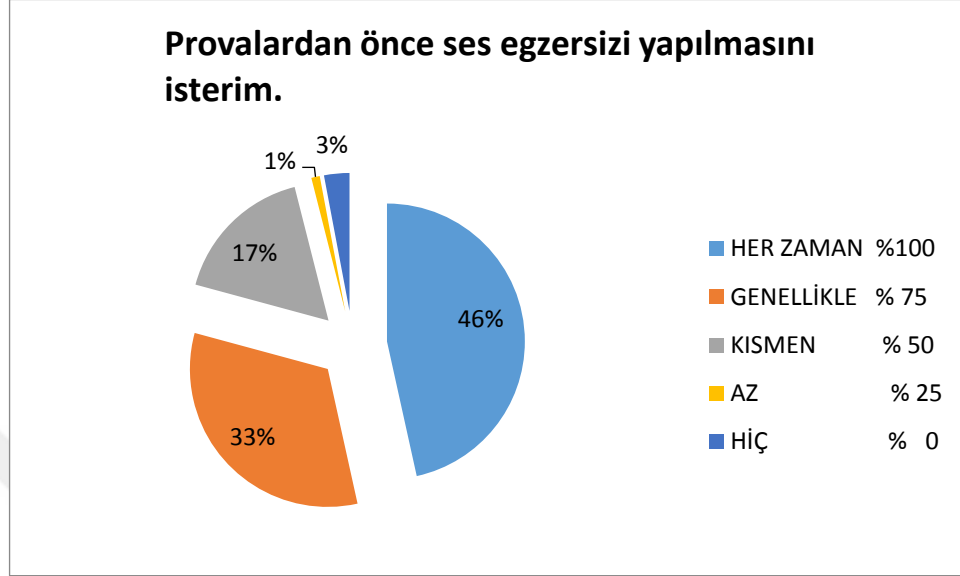
Tablo 4.8 ve Şekil 4.7’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %55’lik oranla Her Zaman, %30’luk oranla Genellikle, %11’lik oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçıların çoğunluğu provalarda eserleri kendi ses aralıklarına göre çalıştıklarını belirtmişlerdir. Fakat bu tür profesyonel topluluklarda toplu çalışmada tek bir ses aralığında prova yapıldığı için ses sanatçıların kendi ses aralıklarından prova yapamadıkları anlaşılmıştır.

Tablo 4.9. Provalardan önce ses egzersizi yapılmasını isterim

Provalardan önce ses egzersizi yapılmasını isterim.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	47	46,53
GENELLİKLE % 75	33	32,67
KISMEN % 50	17	16,83
AZ % 25	1	0,99
HİÇ % 0	3	2,97
Toplam	101	100,00

Tablo 4.9’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 47’si Her Zaman, 33’ü Genellikle, 17’si Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.8. Provalardan önce ses egzersizi yapılmasını isterim

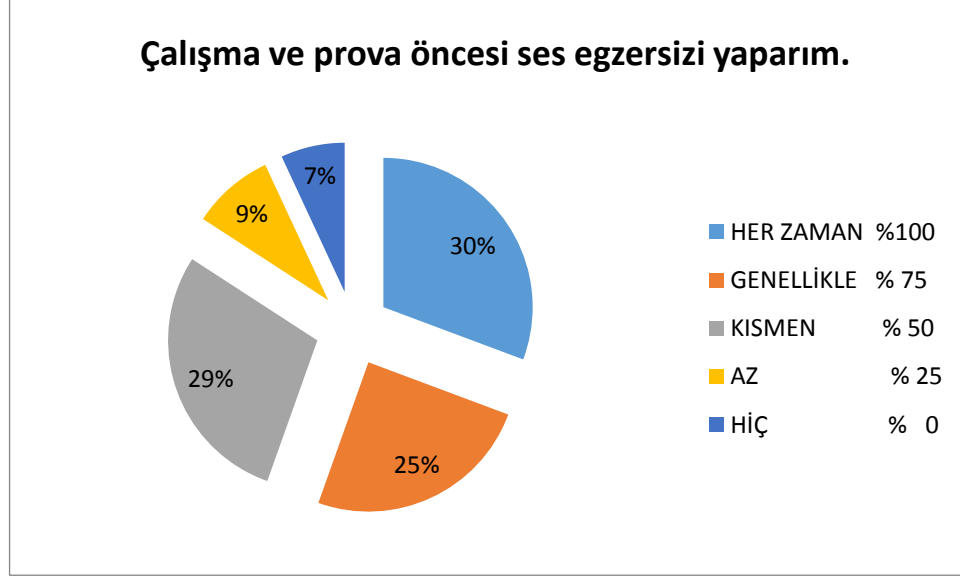
Tablo 4.9 ve Şekil 4.8’den görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %46’lık oranla Her Zaman, %33’lük oranla Genellikle, %17’lik oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun prova ve konser öncesinde ses egzersizi yapılmasını istediği anlaşılmıştır.

Tablo 4.10. Çalışma ve prova öncesi ses egzersizi yaparım

Çalışma ve prova öncesi ses egzersizi yaparım.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	31	30,69
GENELLİKLE % 75	25	24,75
KISMEN % 50	29	28,71
AZ % 25	9	8,91
HİÇ % 0	7	6,93
Toplam	101	100,00

Tablo 4.10’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 31’i Her Zaman, 29’u Kısmen, 25’i Genellikle cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.9. Çalışma ve prova öncesi ses egzersizi yaparım

Tablo 4.10 ve Şekil 4.9’da görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %30’luk oranla Her Zaman, %29’luk oranla Kismen, %25’lik oranla Genellikle cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarının çoğunluğunun Diyafram nefesi konusunda bilgili olduğu, ses renklerini bildikleri, prova ve konser öncesi ses egzersizi yapmak istedikleri anlaşılmıştır.

Konser ve prova öncesi yapılacak solunum, gevşeme ve ses egzersizleri ses sanatçılarına doğru solunum alışkanlığı ile birlikte nefesi daha uzun süre kullanma becerisi kazandıracaktır. Bu konuda ilgili yayın ve araştırmalardan da elde ettiğimiz bilgiler şöyledir;

Cevanşir ve Gürel’e (1982) göre; “Sesi, hastalıklardan korumak kadar fonksiyonel olarak doğru kullanmak da önemlidir. Ülkemizde ses müziğinde yazılan literatürlerde değişik ses türlerine göre (soprano, me.soprano, alto, tenor, bariton, bas) ayırım yapılmadığından şarkıcının, ses organını koruması için kendi sesine uygun bir tonalite seçmesi gerekmektedir.”

Öztürk ve Akgün’e (2007) göre; “Şarkıyı söylemek değil, doğru yerden yani doğru ses alanından şarkı söylemek önemlidir. Bunun için pes seslerden tiz seslere doğru çıkıldıkça, sesler düşünülerek üretilmelidir. En pes sestten en tiz sese kadar tek bir renkte ve bütünlük içerisinde, sesleri üretmeye özen gösterilmelidir. Üçüncü r’nin doğru ses alanının “registration” kullanılmasıyla bu da sağlanmış olmaktadır. En son

aşama olarak her üç r'nin de bir arada kullanılmasıyla, doğru, güzel, uyumlu ve etkili şarkı söyleme amacına ulaşmak mümkün olmaktadır.”

Uras'a (1998) göre; “Doğru şarkı söyleyebilmek için nefesin doğru kullanılması, diyaframın önemi ve nasıl kullanılacağına bilinmesi, parça içerisinde alınacak nefes yerlerinin saptanması, nefesin ekonomik kullanımı vazgeçilmez bir koşuldur.”

Öner'e (2020) göre; “Eser icrâsı sırasında birtakım davranışları kazanabilmek için ses egzersizi yapmanın önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Kişinin ses rengine göre egzersiz yapılması önem arz etmektedir. Pilot çalışma sonrasında ses açma egzersiz tekniklerinin ses icrâsında söyleme kolaylığı, doğru ses elde etme, perde hakimiyetinin kazandırılması, makamın aralıklarının anlaşılması, ses kaybetmenin engellenmesi ve esere hazırlık yönünden önemli katkısı olduğu gözlemlenmiştir.”

İlgili yayın ve araştırmalardan elde edilen veriler sonucunda nefes tekniği konusunda doğru çalışmaların, prova ve konser öncesi ses egzersizi yapmanın ve doğru registerden eser icrâ etmenin çok önemli olduğu görülmektedir. Araştırmanın ikinci alt probleminin anket sorularından elde edilen veriler neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun çalışma ve prova öncesi toplu olarak değil, şahsi olarak ses egzersizi yaptıkları, bu konuda, uygulama açısından eksiklik olduğu bu tür profesyonel topluluklarda egzersiz çalışmalarının olması gerektiği verilerine ulaşılmıştır.

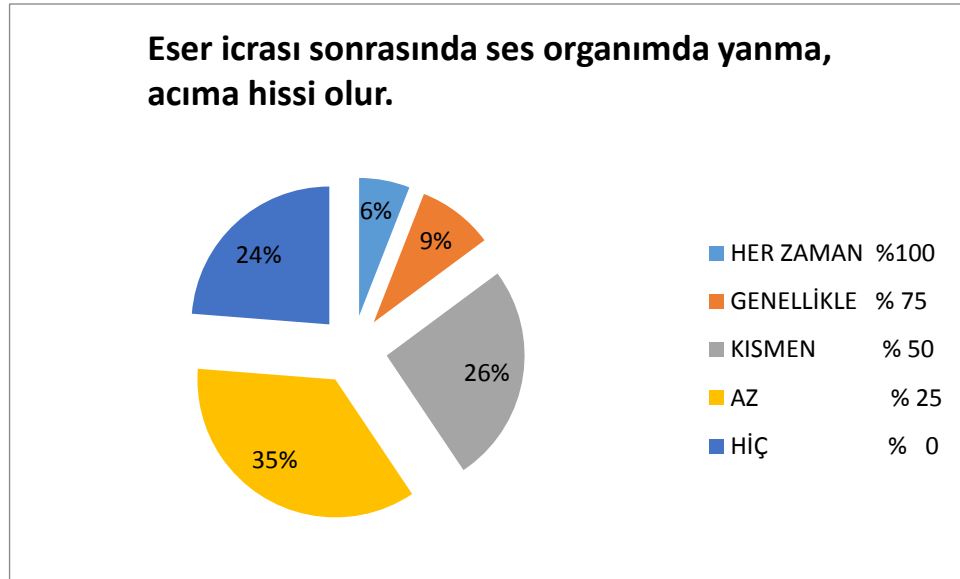
4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Klasik Türk Müziği ses sanatçıları ses organı rahatsızlıklarına karşı neler yapmaktadırlar?

Tablo 4.11. Eser icrâsı sonrasında ses organında yanma, acıma hissi olur

Eser icrâsı sonrasında ses organında yanma, acıma hissi olur.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	6	5,94
GENELLİKLE % 75	9	8,91
KISMEN % 50	26	25,74
AZ % 25	36	35,64
HiÇ % 0	24	23,76
Toplam	101	100,00

Tablo 4.11'den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 36'sı Az, 26'sı Kısmen, 24'ü Hiç cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.10. Eser icrâsı sonrasında ses organımda yanma, acıma hissi olur

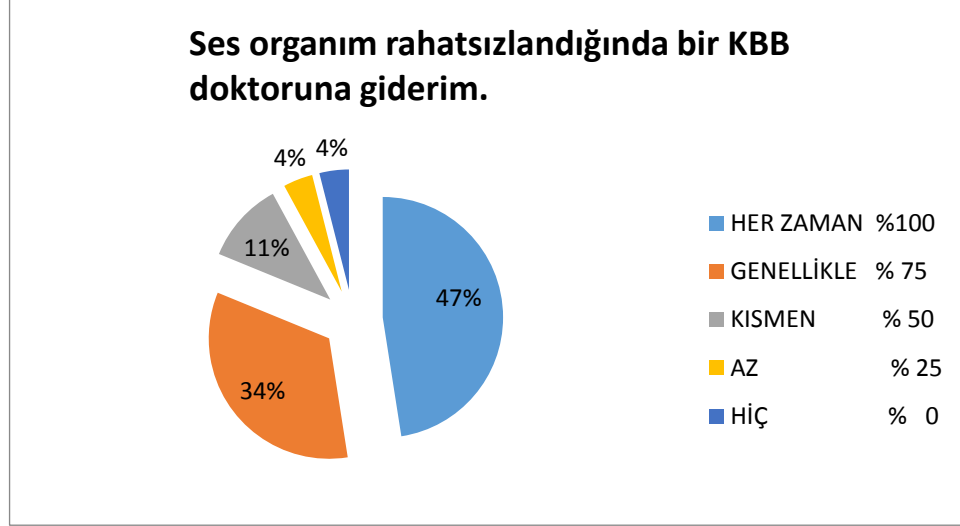
Tablo 4.11 ve Şekil 4.10’da görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %35’lik oranla Az %26’lık oranla Kısmen, %24’lük oranla Hiç cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun prova ve konser sonrasında ses organında acıma ve yanma olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.12.Ses organım rahatsızlandığında bir KBB doktoruna giderim

Ses organım rahatsızlandığında bir KBB doktoruna giderim.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	48	47,52
GENELLİKLE % 75	34	33,66
KISMEN % 50	11	10,89
AZ % 25	4	3,96
HiÇ % 0	4	3,96
Toplam	101	100,00

Tablo 4.12’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 48’i Her Zaman, 34’ü Genellikle, 11’i Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.11. Ses organım rahatsızlandığında bir KBB doktoruna giderim

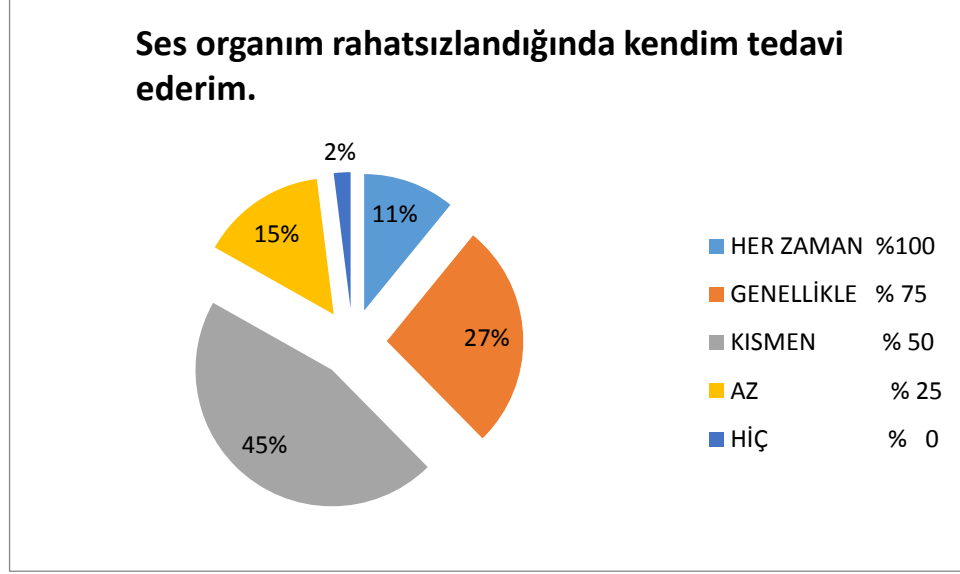
Tablo 4.12 ve Şekil 4.11’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %47’lik oranla Her Zaman, %34’lük oranla Genellikle, %11’lik oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun organik ses rahatsızlıklarında bir KBB doktoruna başvurdukları ve tedavilerini yaptıkları anlaşılmıştır.

Tablo 4.13. Ses organım rahatsızlandığında kendim tedavi ederim

Ses organım rahatsızlandığında kendim tedavi ederim.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	11	10,89
GENELLİKLE % 75	27	26,73
KISMEN % 50	46	45,54
AZ % 25	15	14,85
HİÇ % 0	2	1,98
Toplam	101	100,00

Tablo 4.13’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 46’sı Kısmen, 27’si Genellikle, 15’i Az cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.12. Ses organım rahatsızlandığında kendim tedavi ederim

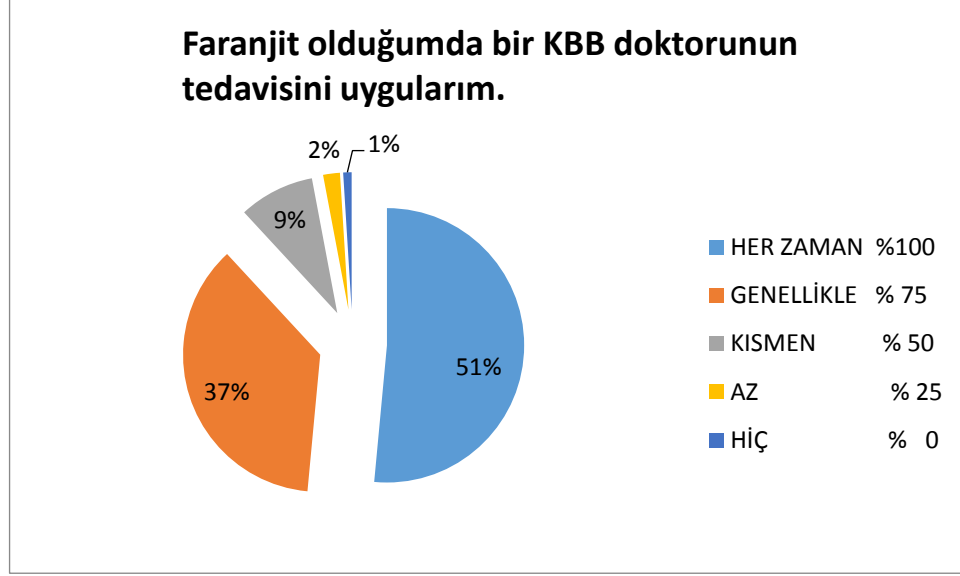
Tablo 4.13 ve Şekil 4.12’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %45’lik oranla Kısmen %27’lik oranla Genellikle, %15’lik oranla Az cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun ses organı rahatsızlığında bir KBB doktorunun tedavisine girdikleri anlaşılmıştır.

Tablo 4.14.Faranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulayım

Faranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulayım.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	52	51,49
GENELLİKLE % 75	37	36,63
KISMEN % 50	9	8,91
AZ % 25	2	1,98
HİÇ % 0	1	0,99
Toplam	101	100,00

Tablo 4.14’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 52’si Her Zaman, 37’si Genellikle, 9’u Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.13. Faranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım

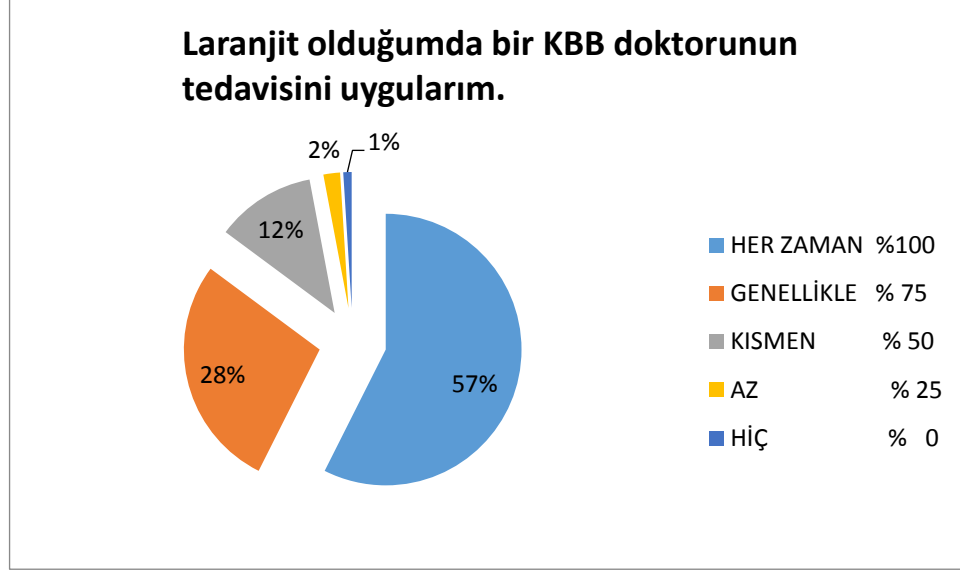
Tablo 4.14 ve Şekil 4.13’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %51’lik oranla Her Zaman, %37’lik oranla Genellikle, %9’luk oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde Organik hastalıklardan olan faranjit hastalığı muhakkak bir KBB doktoru tarafından tedavi edilmelidir.

Tablo 4.15. Laranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım

Laranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	58	57,43
GENELLİKLE % 75	28	27,72
KISMEN % 50	12	11,88
AZ % 25	2	1,98
HİÇ % 0	1	0,99
Toplam	101	100,00

Tablo 4.15’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 58’i Her Zaman, 28’i Genellikle, 12’si Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.14. Laranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulayırım

Tablo 4.15 ve Şekil 4.14’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %57’lik oranla Her Zaman, %28’lik oranla Genellikle, %12’lik oranla Kismen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde Organik hastalıklardan olan Laranjit hastalığı muhakkak bir KBB doktoru tarafından tedavi edilmelidir.

Ses üretme aşamasında organik hastalıkların ses organına zarar vereceği muhakkaktır. Bir Uzman KBB Doktoru tarafından tedavi edilmesi gereklidir. Bu konuda ilgili yayın ve araştırmalardan elde ettiğimiz veriler şöyledir;

Cevanşir-Gürel’e (1982) göre; “Ülkemizde ses sağlığının önemi henüz yeterince anlaşılmamış olduğundan buna bağlı olmak üzere ses bozuklukları da hissedilir ölçüde artış göstermektedirler. Bilhassa şarkıcı, şan talebeleri ve tiyatro sanatkarlarında.”

Çevik’e (1999) göre; Sağlıklı bir sese sahip olmanın ön koşulları; beden sağlığı, ses tellerinin doğru kullanılması ve ruh sağlığıdır. İşitme organının hastalıkları, ses üzerindeki denetim işlevini engeller ve müzikal duyarlılığın azalmasına neden olur. Sesini özellikle mesleki alana yönelik olarak kullanan ses sanatçıları ve müzik eğitimcileri için ses sağlığının korunması önem taşır. Ses sağlığı, vücut sağlığı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle şarkı söylemeyi meslek edinen veya edinecek olan insanlar sağlıklı yaşam bilincini sürdürebilmek amacıyla seslerini korumak zorundadırlar.

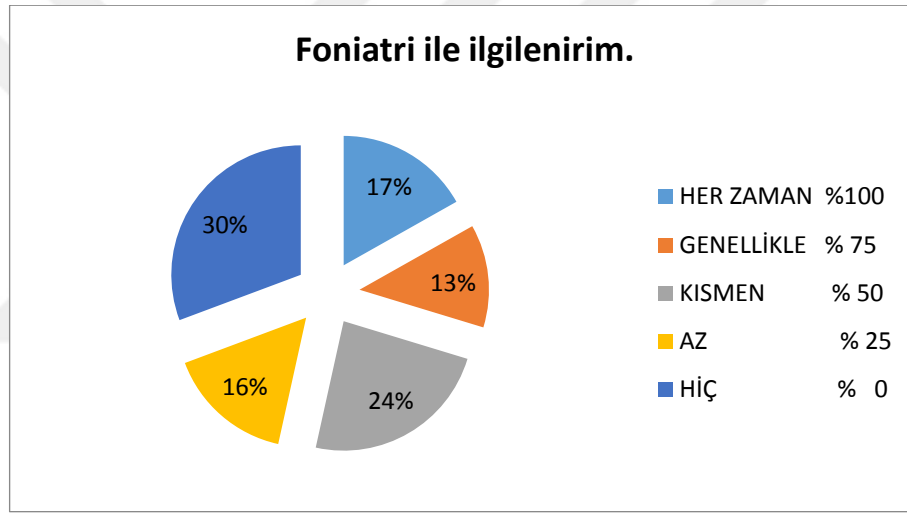
4.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgu ve yorumlar

Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının foniatriye yönelik görüşleri nelerdir?

Tablo 4.16.Foniatri ile ilgilenirim

Foniatri ile ilgilenirim.		Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN	%100	17	16,83
GENELLİKLE	% 75	13	12,87
KISMEN	% 50	24	23,76
AZ	% 25	16	15,84
HİÇ	% 0	31	30,69
Toplam		101	100,00

Tablo 4.16'dan elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 31'i Hiç, 24'ü Kısmen, 17'si Her Zaman cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.15. Foniatri ile ilgilenirim

Tablo 4.16 ve Şekil 4.15'de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %30'luk oranla Hiç, %24'lük oranla Kısmen, %17'lik oranla Her Zaman cevapları verilmiştir.

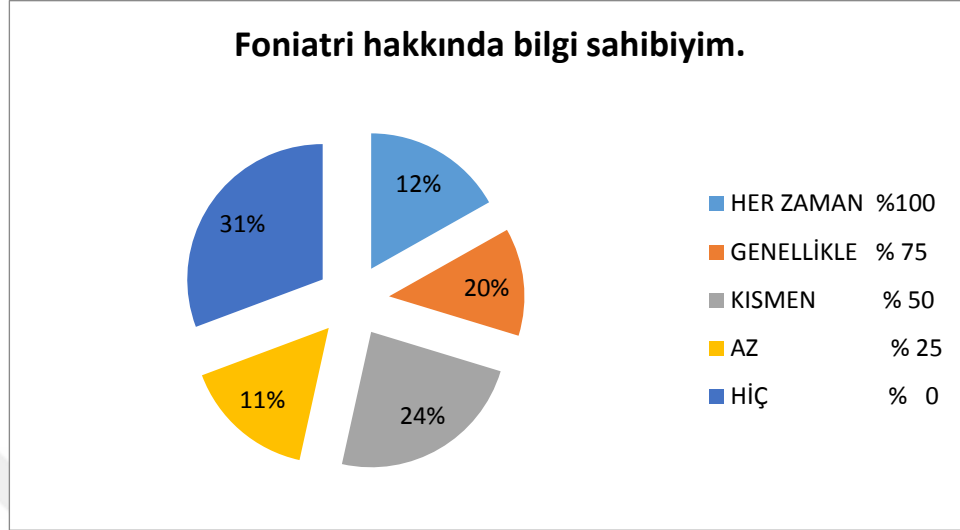
Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun foniatri konusunda ilgili olmadıkları anlaşılmıştır.

Tablo 4.17.Foniatri hakkında bilgi sahibiyim

Foniatri hakkında bilgi sahibiyim.		Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN	%100	13	12,87
GENELLİKLE	% 75	20	19,80
KISMEN	% 50	25	24,75
AZ	% 25	11	10,89
HİÇ	% 0	32	31,68
Toplam		101	100,00

Tablo 4.17’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 32’si Hiç, 25’i Kısmen, 20’si Genellikle cevabını vermiştir.

Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.16. Foniatrı hakkında bilgi sahibiyim.

Tablo 4.17 ve Şekil 4.16’da görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %31’lik oranla Hiç, %24’lük oranla Kısmen, %20’lik oranla Genellikle cevapları verilmiştir.

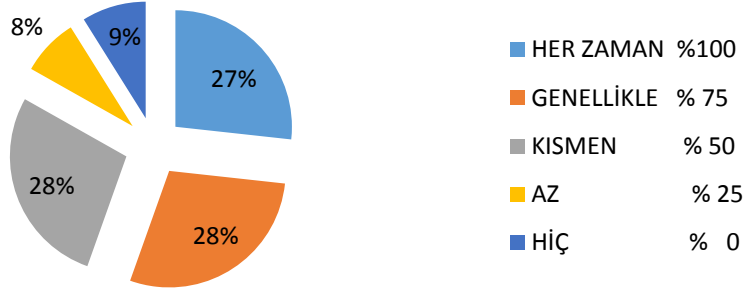
Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarının küçük bir kısmının foniatrı hakkında bilgi sahibi olduğu, çoğunluğun bilgi sahibi olmadığı ve ilgilenmedikleri anlaşılmıştır.

Tablo 4.18. Belirli zamanlarda bir foniatrı uzmanı tarafından ses terapisi görmek isterim

Belirli zamanlarda bir foniatrı uzmanı tarafından ses terapisi görmek isterim.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	27	26,73
GENELLİKLE % 75	29	28,71
KISMEN % 50	28	27,72
AZ % 25	8	7,92
HİÇ % 0	9	8,91
Toplam	101	100,00

Tablo 4.18’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 29’u Genellikle, 28’i Kısmen, 27’si Her Zaman cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:

**Belirli zamanlarda bir foniatri uzmanı tarafından
ses terapisi görmek isterim.**



Şekil 4.17. Belirli zamanlarda bir foniatri uzmanı tarafından ses terapisi görmek isterim

Tablo 4.18 ve Şekil 4.17’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %28’lik oranla Genellikle, %28’lik oranla Kısım, %27’lik oranla Her Zaman, cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarından foniatri konusunda bilgili olanların ses rahatsızlığı sırasında ses terapisi görmek istedikleri anlaşılmıştır.

Bu konularda ilgili yayın ve araştırmalardan da elde ettiğimiz veriler şöyledir;

Oksayoğlu’na (2018) göre: “Foniatri alanı sesini profesyonel olarak kullanan birçok meslek ve sanat dalı için hayati önem kazanmıştır. Bu sebeple dünyanın çeşitli üniversitelerinde ses sağlığı eğitimini içeren dersler Lisans programlarına dahil edilmiştir. Bu programlarda Şan, Anatomi, Fizyoloji ve Ses terapisi eğitimi verilmekte, disiplinler arası çalışmalar yapılmaktadır.”

Cevanşir-Gürel’e (1982) göre; “Foniatri, konuşma organının anatomisini, fizyolojik ve patolojik fonksiyonlarını inceleyen, sağlık ve bakımı ile ilgilenen bir bilim dalıdır.”

İlgili yayın ve araştırmalardan da elde ettiğimiz bilgiler neticesinde; Klasik Türk Müziği ses icracılığı ile uğraşan ses sanatçılarının foniatri eğitimi alması gerektiği ve kurumlarda seminer şeklinde bu eğitimin verilmesi gerektiği bilgisine ulaşılmıştır.

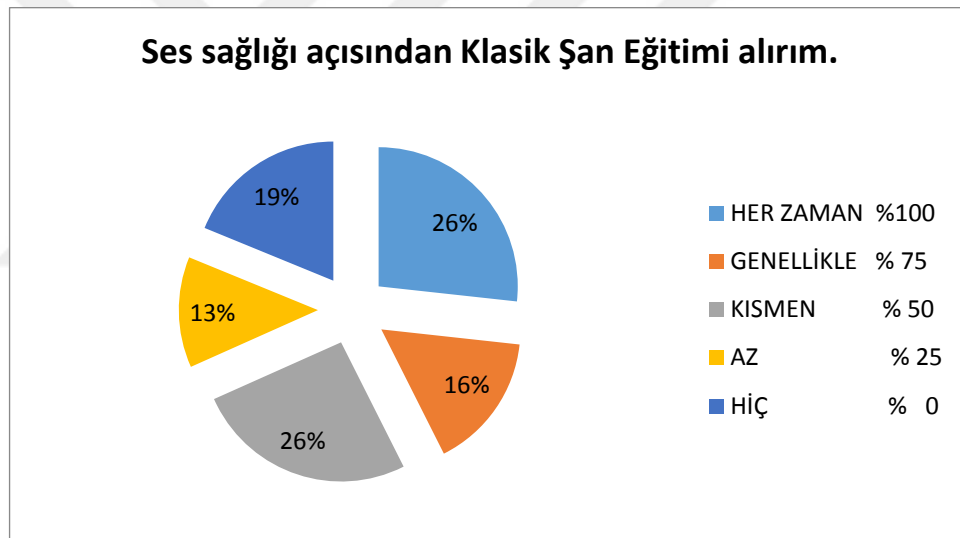
4.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının şan eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?

Tablo 4.19.Ses sağlığı açısından klasik şan eğitimi alırım

Ses sağlığı açısından Klasik Şan Eğitimi alırım.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	27	26,73
GENELLİKLE % 75	16	15,84
KISMEN % 50	26	25,74
AZ % 25	13	12,87
HİÇ % 0	19	18,81
Toplam	101	100,00

Tablo 4.19’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 27’si Her Zaman, 26’sı Kısmen, 19’u Hiç, cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için aşağıdaki pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.18. Ses sağlığı açısından klasik şan eğitimi alırım

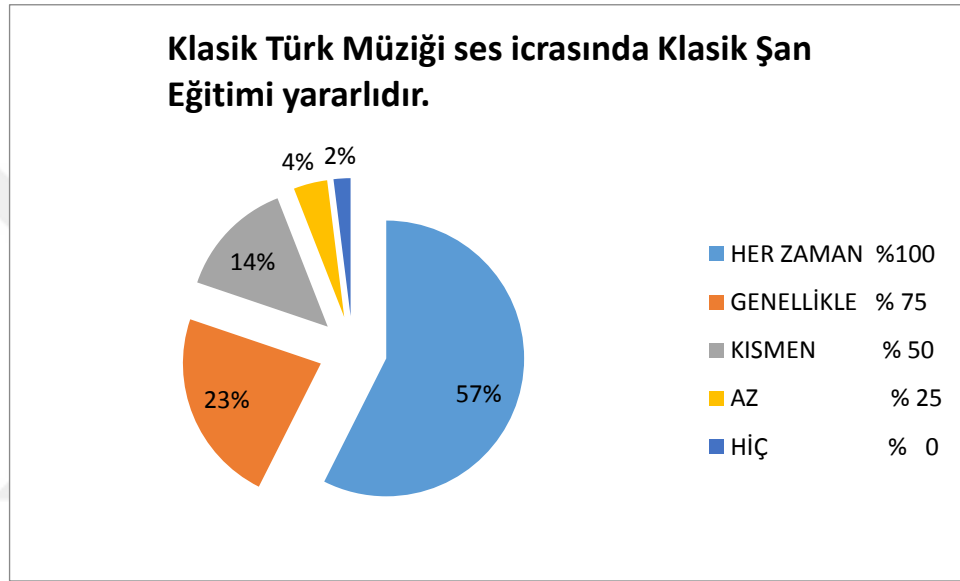
Tablo 4.19 ve Şekil 4.18’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %26’lık oranla Her Zaman, %26’lık oranla Kısmen, %19’luk oranla Hiç, cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarımızın çoğunluğunun Şan eğitimi ile ilgili herhangi bir çalışmalarının olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.20.Klasik Türk Müziği ses icrâsında klasik şan eğitimi yararlıdır

Klasik Türk Müziği ses icrâsında Klasik Şan Eğitimi yararlıdır.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	58	57,43
GENELLİKLE % 75	23	22,77
KISMEN % 50	14	13,86
AZ % 25	4	3,96
HİÇ % 0	2	1,98
Toplam	101	100,00

Tablo 4.20’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 58’i Her Zaman, 23’ü Genellikle, 14’ü Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.19. Klasik Türk Müziği ses icrâsında klasik şan eğitimi yararlıdır

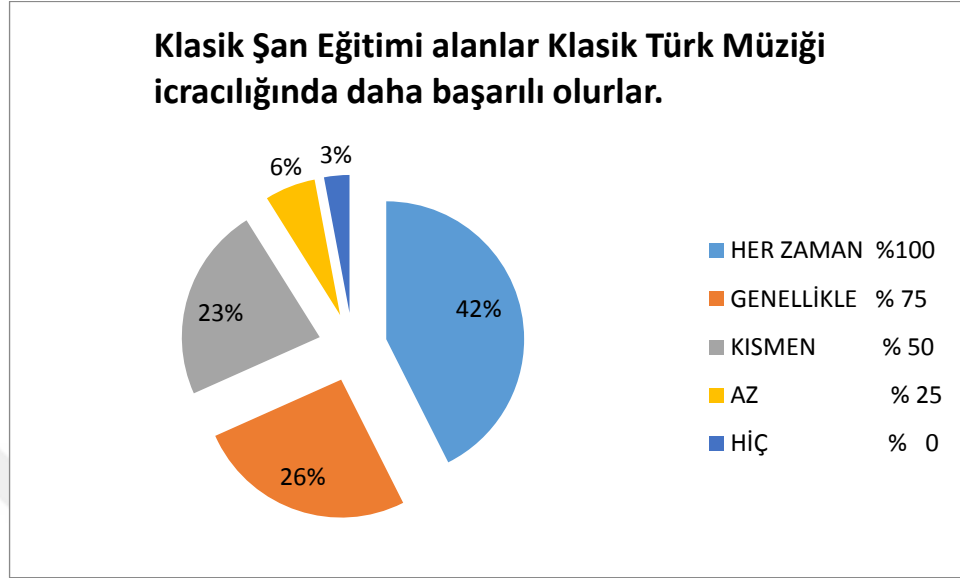
Tablo 4.20 ve Şekil 4.19’da görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %57’lik oranla Her Zaman, %24’lük oranla Genellikle, %14’lük oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde ses sanatçılarının çoğunluğunun şan eğitiminin yararını bildikleri anlaşılmıştır.

Tablo 4.21. Klasik şan eğitimi alanlar Klasik Türk Müziği icrâcılığında daha başarılı olurlar

Klasik Şan Eğitimi alanlar Klasik Türk Müziği icrâcılığında daha başarılı olurlar.	Fr.	Yüzde %
HER ZAMAN %100	43	42,57
GENELLİKLE % 75	26	25,74
KISMEN % 50	23	22,77
AZ % 25	6	5,94
HİÇ % 0	3	2,97
Toplam	101	100,00

Tablo 4.21’den elde ettiğimiz verilere göre toplam 101 ses sanatçısından 43’ü Her Zaman, 26’sı Genellikle, 23’ü Kısmen cevabını vermiştir. Oranları daha net görebilmek için pasta grafiği aşağıdadır:



Şekil 4.20. Klasik şan eğitimi alanlar Klasik Türk Müziği icracılığında daha başarılı olurlar

Tablo 4.21 ve Şekil 4.20’de görüldüğü üzere sorumuza en yüksek %42’lik oranla Her Zaman, %26’lık oranla Genellikle, %23’lük oranla Kısmen cevapları verilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi neticesinde, şan eğitimi alan Klasik Türk Müziği ses sanatçıların icracılıkta daha başarılı olacakları bilgisine ulaşılmıştır.

Bu konuda ilgili yayın ve araştırmalardan elde ettiğimiz veriler şöyledir:

İtil’e (2011) göre; “Ses eğitimi matematiksel bir bilim değildir. Ses eğitiminde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için bedenin doğru ve etkili ses çıkarmaya yönelik olarak gerekli davranışları öğrenmesi ve beynin vücudumuzun ses çıkaran organlarını yeterince ve anında koordine edebilmesi esastır. Şan eğitimiyle, beyin bilinçli olarak sese yönlendirilmeli, yapılan alıştırma ile ses sürekli kontrol edilmeli ve bu çalışmalar mutlaka bir uzman gözetiminde uygulanmalıdır.”

Savcı’ya (2020) göre; “Opera şarkıcılığını geliştirmek için kullanılan şan eğitimi yöntemlerinin Klasik Türk Müziği ses eğitiminde de kullanılması, icrânın gerekleri ve icracının yönelimleri dikkate alınarak oluşturulabilir.”

Uras’a (1998) göre; “Türk Müziğinde şan tekniğinin kullanılması, sesin sınırlarının genişletilmesi, ses volumünün artırılması, ses bölgeleri arasındaki birliği sağlayacak olan renk ve tını özelliğinin kazandırılması ve kontrolünün sağlanması nefes yeterliliğinin saptanması ve sağlıklı kullandırılması, sesin eşlikle dengelenmesi,

sesçilik mesleğinin uzun yıllar boyunca sürdürülebilmesi yönlerinden yararlı, yararlı olmasının da ötesinde kesinlikle gereklidir.”

Anket sorularına verilen cevaplardan ve ilgili yayın ve araştırmalardan elde edilen veriler neticesinde Klasik Türk Müziği ses icrâcılığında foniatri ve şan eğitiminin gerekli olduğu kanaati elde edilmiştir.



5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Klasik Türk Müziği ses icrâcılığında foniatri ve şan eğitiminin gerekliliğinin Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında görev yapan ses sanatçılarının görüşleri doğrultusunda araştırılması amacı ile yapılan bu çalışmada anket yöntemi uygulanmıştır. Anket verilerinin istatistiki analizlerinden elde edilen veriler neticesinde bulgulara ve bulgularında yorumlanmasından sonuçlara ulaşılmıştır. Alt problemlere göre yer verilen sonuçlar ışığında ileri sürülebilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının sesin terapisi, korunması ve bakımına yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde; Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının çoğunluğunun seslerini korudukları, ses terapisi konusunda bu oranın düştüğü ancak yine de bilinçli oldukları ortaya çıkmıştır. Çoğunluğun sesin bakımını yaptıkları, sesin korunması konusunda yarısının eğitim aldığı, ancak diğer yarısının sesin bakımı ve korunması konusunda da eğitim almadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının ses rengi ve ses egzersizleri hakkındaki görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde; Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda yüksek çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu, ses renklerini (soprano, alto, tenor, bass) bildikleri ve provalarda eserleri kendi ses aralıklarına göre çalıştıklarının sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının çoğunluğu prova ve konser öncesi ses egzersizi yapmak istediklerini belirtirken, toplu olarak değil seslerini koruyabilmek için bireysel olarak ses egzersizi yapmaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının ses organı rahatsızlıklarına yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde; Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının bir kısmının, eser icrâsı sonunda ses organında yanma ve acıma hissi yaşadıkları ve ses organı rahatsızlığında bir KBB doktoruna gittikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.4. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının foniatri'ye yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde; Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının bir kısmı foniatri yani konuşma organının anatomisini, fizyolojik ve patolojik fonksiyonlarını

inceleyen, sağlık ve bakımı ile ilgilenen bilim dalı ile ilgilendiği, çoğunluğunun ilgisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan sanatçıların yarıya yakınının foniatri hakkında bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bilgi sahibi olanların ses rahatsızlığı geçirdikleri dönemlerde bir foniatri uzmanından ses terapisi almak istedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca, mesleği ses icrâcılığı olan Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının foniatri konusundaki bilgi yetersizliğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.5. Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının şan eğitimi konusundaki görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde;Klasik Türk Müziği ses sanatçılarının çoğunluğunun şan eğitiminin yararını bildiği, fakat şan eğitimi almadıkları dikkat çeken bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Yine sanatçıların çoğunluğundan şan eğitimi alanların ses icrâcılığında daha başarılı oldukları kanaati elde edilmiştir.

Araştırma sonucu ortaya çıkan veriler neticesinde foniatri ve şan eğitimi alan ses sanatçılarının mesleklerini en iyi şekilde icrâ etmeleri yönünde daha başarılı olacakları sonucuna varılmıştır.

5.2. neriler

- DKTM Korolarında görevli ses sanatçılarına yönelik foniatri alan uzmanları tarafından sesin korunması ve bakımı yönünde seminerler yapılması gerektiği,
- DKTM Korolarında görevli ses sanatçılarına yönelik belirli periyotlarla KBB uzman doktorları tarafından ses taraması yapılmasının gerektiği,
- DKTM Korolarında görev yapan ses sanatçılarına yönelik şan eğitimi programlarının uygulanması gerektiği,
- DKTM Korolarında prova ve konser öncesi bedensel gevşeme ve nefes egzersizlerinin yapılmasının gerektiği,
- DKTM Korolarında yapılacak prova ve konser öncesinde toplu ve bireysel ses egzersizinin yapılmasının gerektiği,
- Ses eğitimi alanını ilgilendiren tüm disiplinlerdeki alan uzmanları ile Türk Müziği şan eğitimi alıştayı yapılmasının gerektiği
- Klasik Türk Müziği karakteristik özelliklerinden olan slb ve tavır yöntemleri korunarak Türk Müziği şan eğitimi metot çalışmasının yapılması gerektiği,
- Klasik Türk Müziği alanında Türk Müziği şan eğitmenlerinin yetiştirilmesi gerektiği

nerilerinde bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Anatomica (2021). *Ses hastalıkları nelerdir?* <https://www.anatomica.com.tr/ses-hastaliklari>. (Erişim Tarihi: 28 June 2020)
- Akgün, G. ve Öztürk, F.G. (2007). Ses eğitimi ve 3R kuralı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 423-426.
- Aladağ, Ç. (2017). Ses eğitiminde register kavramı ve ses türleri. *Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası Müzikte Sahne Sanatları Dergisi*, 1(1) S. 33.
- Altuntaş Özcan, Ö. (2010). *Geleneksel Türk sanat müziğinde uygulanan ses eğitimi yöntemlerinin incelenmesi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Anasanat Dalı, Afyonkarahisar.
- Ayaz, N. (2018). *Türk makam müziğinde ses eğitime yönelik öğretim metodu modeli önerisi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Büyüköztürk, S. Kılıççakmak E. Akgün. Ö. E. Karadeniz Ş. Demirel F. (2015) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Yayınları, Ankara.
- Cevanşir, B. ve Gürel, G. (1982). *Foniatiri*. İstanbul: Sanal Matbaacılık Yayınevi.
- Çevik, S. (1999). *Koro Eğitimi Yönetimi ve Teknikleri*. Ankara: Kozan ofset.
- Egüz, S. (2002). *Koro Eğitimi ve Yönetimi*. Ankara: Evrensel Müzikevi Yayınları.
- Göğceli, K. S. (1946). *Tekerlemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gürzap, C. (2004). *Söz Söyleme ve Diksiyon*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İtil, F.M. (2011). *Türk müziği devlet konservatuarlarında okutulan TSM ses eğitimi dersine yönelik bir öğretim modeli önerisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Khan, S. İ. (2001). *Müzik, İnsan ve Evren Arasındaki Köprü*. İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Kolçak, O.(1998). *Ses Eğitimi ve Şarkı Sanatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Moeller, T. ve Reif, B. E. (2014). *Pocket Atlas Of Sectional Anatomy*. Notzingen, Germany: Thieme Publishing.
- Oksayoğlu, Y. (2018) *Ses sağlığı ve korunmasına yönelik öğrenci tutumları: Anadolu Üniversitesi Opera Anasanat Dalı öğrencileri örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Önen, A. (2004). *Türkçe'yi Türkçe Konuşmak*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Öner, A. (2020). Klâsik Türk mûsikisinde ses açma egzersiz teknikleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 4043-4058.
- Önerci, M. (2010). *Ses Hastalıkları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.
- Özgür, Ü. ve Aydoğan, S. (2002), *Müziksel İşitme Okuma*. Ankara: Sözkese Matbaası.
- Savcı, H. (2020) *Türk müziği konservatuarlarında ses eğitimi anlayışının incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Töreyin, M. (2008). *Ses Eğitimi, Temel Kavramlar- İlkeler- Yöntemler*. Ankara: Evrensel Müzikevi Yayınları.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Adalet Matbaası.

- Uras, E. (1998). *Türk halk müziği icrâ özelliklerinin ses eğitimi (Şan Tekniği) açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. (2019). *Lisans düzeyinde yürütülen türk sanat müziği ses eğitimi dersi öğretim programlarının incelenmesi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Zeren, A. (1998). *Müzikte Ses Sistemleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.



EKLER

Değerli Sanatçı Arkadaşlarım;

Çalışmamız için sizlerden almış olduğumuz bilgiler, yalnızca bilimsel araştırma kısmında kullanılacak ve bu bilgiler araştırmacı dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Size yöneltilen sorulara doğru yanıtlar vermeniz bu araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından çok önemlidir.

***Lütfen adınız, soyadınız vb. bilgileri yazmayınız.**

Tarafıma yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür ederim.

İzzet TEKELİ

Cinsiyet: Kadın () Erkek () Belirtmek İstemiyorum ()

Yaş: 18-25 () 26-40 () 41-65 ()

Mezun Olunan Okul: Lise () Önlisans () Lisans () Diğer ()

Üniversite Mesleki Müzik Bölümlerinden; Lisans () Yüksek Lisans ()

Doktora ()

Kaç yıllık koro/ses sanatçısısınız: 5-15 () 16-25 () 26 yıl ve üzeri ()

Türkiye'de Devlet Kasık Türk Müziği Korolarında Görev Yapan Ses Sanatçılarının Foniatrik İncelenmesi (Ses Hastalıkları, Ses Terapisi ve Sesin Korunması Ölçeği)	HER ZAMAN	GENELLİKLE	KISMEN	AZ	HİÇ
1. Ses organımı korumayı biliyorum.					
2. Ses terapisi konusunda bir bilgiye sahibim.					
3. Ses organımın bakımını yapabiliyorum.					
4. Sesin korunması ve bakımı konusunda bir eğitim aldım.					
5. Doğru nefes (diyafram nefesi) konusunda bir bilgiye sahibim.					
6. Ses rengimin ne olduğunu (soprano, alto, tenor, bass) biliyorum.					
7. Provalarda eserleri ses aralığıma göre çalışırım.					
8. Provalardan önce ses egzersizi yapılmasını isterim.					
9. Çalışma ve prova öncesi ses egzersizi yaparım.					
10. Eser icrâsı sonrasında ses organımda yanma, acıma hissi olur.					
11. Ses organım rahatsızlandığında bir KBB doktoruna giderim.					
12. Ses organım rahatsızlandığında kendim tedavi ederim.					
13. Faranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım.					
14. Laranjit olduğumda bir KBB doktorunun tedavisini uygulardım.					
15. Foniatri ile ilgilenirim.					
16. Foniatri hakkında bilgi sahibiyim.					
17. Belirli zamanlarda bir foniatri uzmanı tarafından ses terapisi görmek isterim.					
18. Ses sağlığı açısından Klasik Şan Eğitimi alırım.					
19. Klasik Türk Müziği ses icrâsında Klasik Şan Eğitimi yararlıdır.					
20. Klasik Şan Eğitimi alanlar Klasik Türk Müziği icrâcılığında daha başarılı olurlar.					

Aras Kargo Yurt içi Yurt dışı Taahhüt A.Ş.
Rüzgârlıbağçe Mah. Yavuz Sultan Selim Cad. Aras Plaza No: 2
Kavacık Beykoz 34805 İstanbul T. (0216) 538 55 00 F. (0216) 538 56 52
info@araskargo.com.tr | www.araskargo.com.tr | İstanbul Ticaret Sicil No: 298471
Büyük Mükellefler V.D. 072 003 9666 | Mersis No: 779553154416236
4442552
www.araskargoyurtici.com.tr



18032019E348785

GÖNDEREN : 122et Tekel
ADRESİ

AMBAR TESELLÜM FİŞİ
SERİ : E348785
SIRA NO :
DÜZENLEYEN ŞUBE :
DÜZENLEME TARİHİ : / /



V.D. / NO : 47758728008
TELEFON : 0542 232 7641 İl Kodu : 34

Sıra No:	CİNSİ			Toplam	KG /	HİZMET TİPİ			TESLİMAT ŞEKLİ					ÖDEME		KARGO İÇERİĞİ/ MÜŞTERİ İRS./FATURA NO	ALICI BİLGİLERİ
	Koli	Dosya	Ml			Desi	ARAS GÜNAYDIN	ARAS UÇAK	ARAS STANDART	A.T.	A.H.	T.İ.	SMS	Ü.G.	Ü.A.		
1	—	X	—	14	—	—	—	X	X	—	—	X	X	—	—	122et Tekel Cdi.	Suat KILIÇ
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	

Kargo No: AD 984582
1035984582155

TESLİM EDEN ADI SOYADI İMZA

Not: Ambar teslimatı fişi arkasında yer alan taşıma sözleşmesini okudum ve kabul ediyorum.

Revizyon No: 02 Revizyon Tarihi: 15.01.2014 Yayın Tarihi: 12.08.2005

GELEN / GİDEN GÖNDERİ RAPORU

5072 - ATAKUM

Şube
Müşteri Kodu
Müşteri Adı

Gönderi Kodu	Belge Tarihi	Belge No	Gönderen	Alıcı	Variş Şubesi	Ödeme Tipi	Adet	Kargo Tipi	Tutar	Kg	Desi	Sevk İrs.	Esas Tp.	Teslim Alan
507292608738	27/08/2020	UD608738	EDA ÖNGÜL	TANJU DEMİRKAL	OFİS	GÖ	1	Dosya	14.9152	0	0		0	Ayşe Özkoçak
507292608735	27/08/2020	UD608735	EDA ÖNGÜL	ERHAN PARLAT	KÜÇÜKPARK	GÖ	1	Dosya	14.9152	0	0		0	ERHAN PARLAT
507292608741	27/08/2020	UD608741	EDA ÖNGÜL	MEHMET GÜLTEKİN	REŞİTPAŞA	GÖ	1	Dosya	14.9152	0	0		0	MEHMET GÜLTEKİN
507292608744	27/08/2020	UD608744	EDA ÖNGÜL	KENAN ÇİMTAY	ÇAYDAĞIRA	GÖ	1	Dosya	14.9152	0	0		0	ZÜL FÜ DEMİRBAŞ

Tarih: 21.04.2021 14:42:25

Toplam Tutar : 59.6608
Toplam Gönderi Adet : 4
Toplam Kargo Adet : 4



ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
23.06.2020	5	2020/344

KARAR NO: Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi İzzet 2020/344 TEKELİ' nin Prof. Olga HASANOVA danışmanlığında "Türkiye'de Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında Görev Yapan Ses Sanatçılarının Foniatrik İncelenmesi (Başvuru Formu) Klasik Türk Müziği Ses İcracılığında Klasik Şan Uygulamalarının Gerekliliği (Dilekçe)" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket, çalışmasını içeren 18343 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi İzzet TEKELİ' nin Prof. Olga HASANOVA danışmanlığında "Türkiye'de Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında Görev Yapan Ses Sanatçılarının Foniatrik İncelenmesi (Başvuru Formu) Klasik Türk Müziği Ses İcracılığında Klasik Şan Uygulamalarının Gerekliliği (Dilekçe)" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket, çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.





T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü

Sayı: 76993244-109.01-E.551650

29.072020

Konu : Anket Uygulama İzni Talebi

DAĞITIM YERLERİNE

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü'nden. alınan ve bir örneği ekte gönderilen yazıda; Üniversiteleri Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi İzzet TEKELİ, Prof.Olga HASANOVA danışmanlığında yürüttüğü "Klasik Türk Müziği Ses İcracılığında Klasik Şan Uygulamalarının Gerekliliği" konulu tez çalışmaları ile ilgili Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında anket yapmak istediği belirtilmektedir. Bilginizi ve gereğini rica ederim.

e-inizalıdır
Necmeddin AKBEN
Genel Müdür Yardımcısı

Ek: 27/07/2020 tarihli 49933177-100*.12753 sayılı yazı. (1 sayfa)

Dağıtım:

Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korusu
Müdürlüğüne
Samsun Devlet Klasik Türk Müziği Korusu
Müdürlüğüne
Ankara Devlet Klasik Türk Müziği Korusu
Müdürlüğüne
İmır Devlet Klasik Türk Müziği Korusu
Müdürlüğüne
Diyarbakır Devlet Klasik Türk Müziği Korusu
Müdürlüğüne
Elazığ Devlet Klasik Türk Müziği Korusu
Müdürlüğüne

Not: 5070 sa Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Roma Meydanı Hipodrom Caddesi 06330 Hipodrom/ANKARA
Telefon: (312) 470 58 65 Faks: (312) 470 59 48
E-Posta: guzelsanatlar@kulturturizm.gov.tr Elektronik Ağ: www.guzelsanatlar.gov.tr

Bilgi için: Handan UTKU
İşçi
Telefon 470 58 67

ÖZ GEÇMİŞ

İzzet TEKELİ, ilköğretim, ortaöğretim ve liseyi Samsun’da tamamladı. Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden onur belgesiyle mezun oldu.

Azerbaycan Bakü’de, Japonya Tokyo’da, Güney Kore Seul’de Türk Müziğini tanıtıcı konserler ve Semâ ayini yaptı. Halen Samsun Devlet Klâsik Türk Müziği Korosu’nda Ses Sanatçısı olarak görevine devam etmektedir.

ORCID ID: 0000-0002-7725-6982

